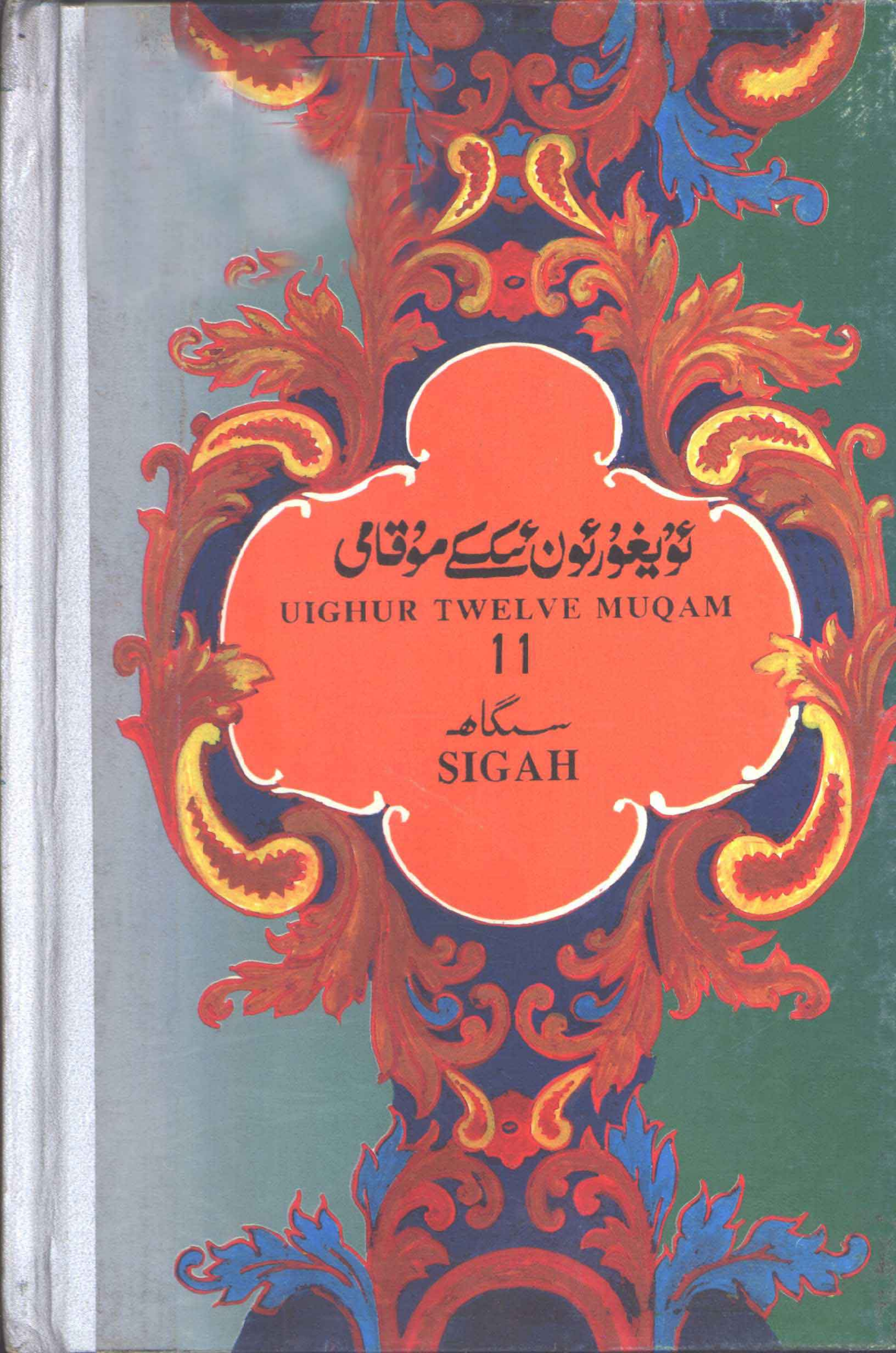
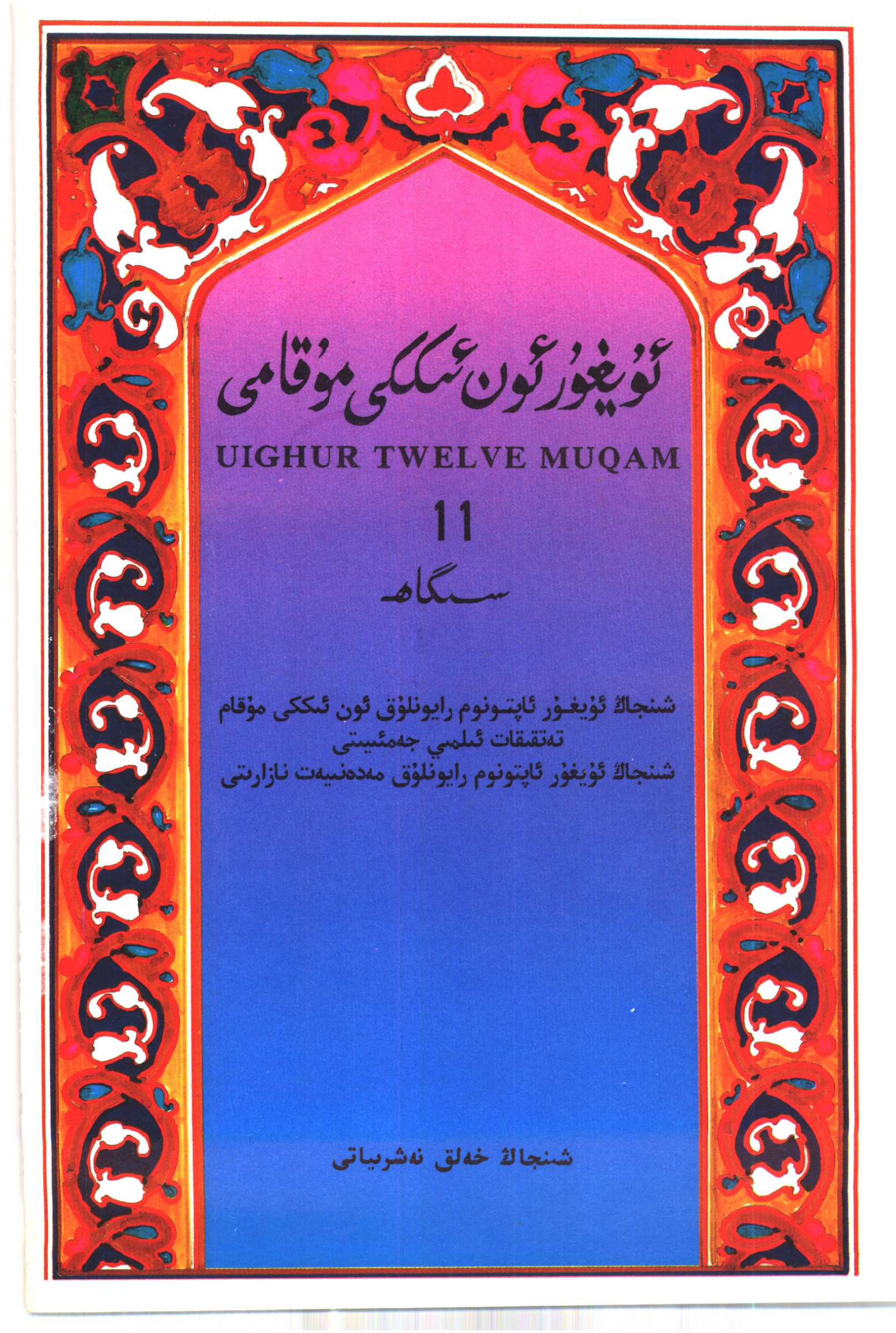
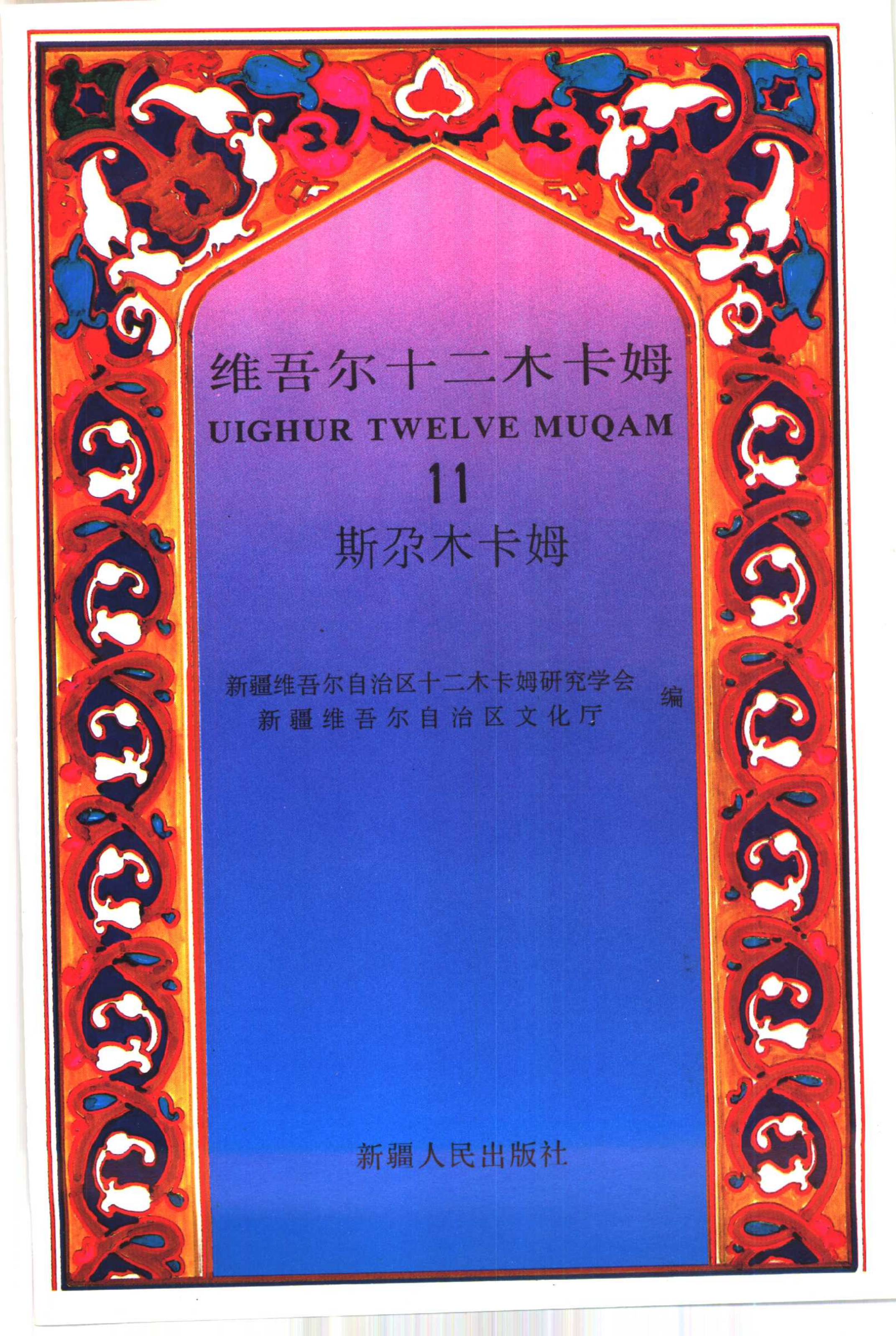

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى
UIGHUR TWELVE MUQAM
11
سىگاھ
SIGAH

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى
UIGHUR TWELVE MUQAM
11
سەگاھ
شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئون ئىككى مۇقام
تەتقىقات ئىلمىي جەمئىيىتى
شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت نازارىتى
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

维吾尔十二木卡姆
UIGHUR TWELVE MUQAM
11
斯尕木卡姆
新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会
新 疆 维 吾 尔 自 治 区 文 化 厅
编
新疆人民出版社

责任编辑：阿布都肉苏里·吾马尔　李春华
整体设计：热孜婉·吐尔迪

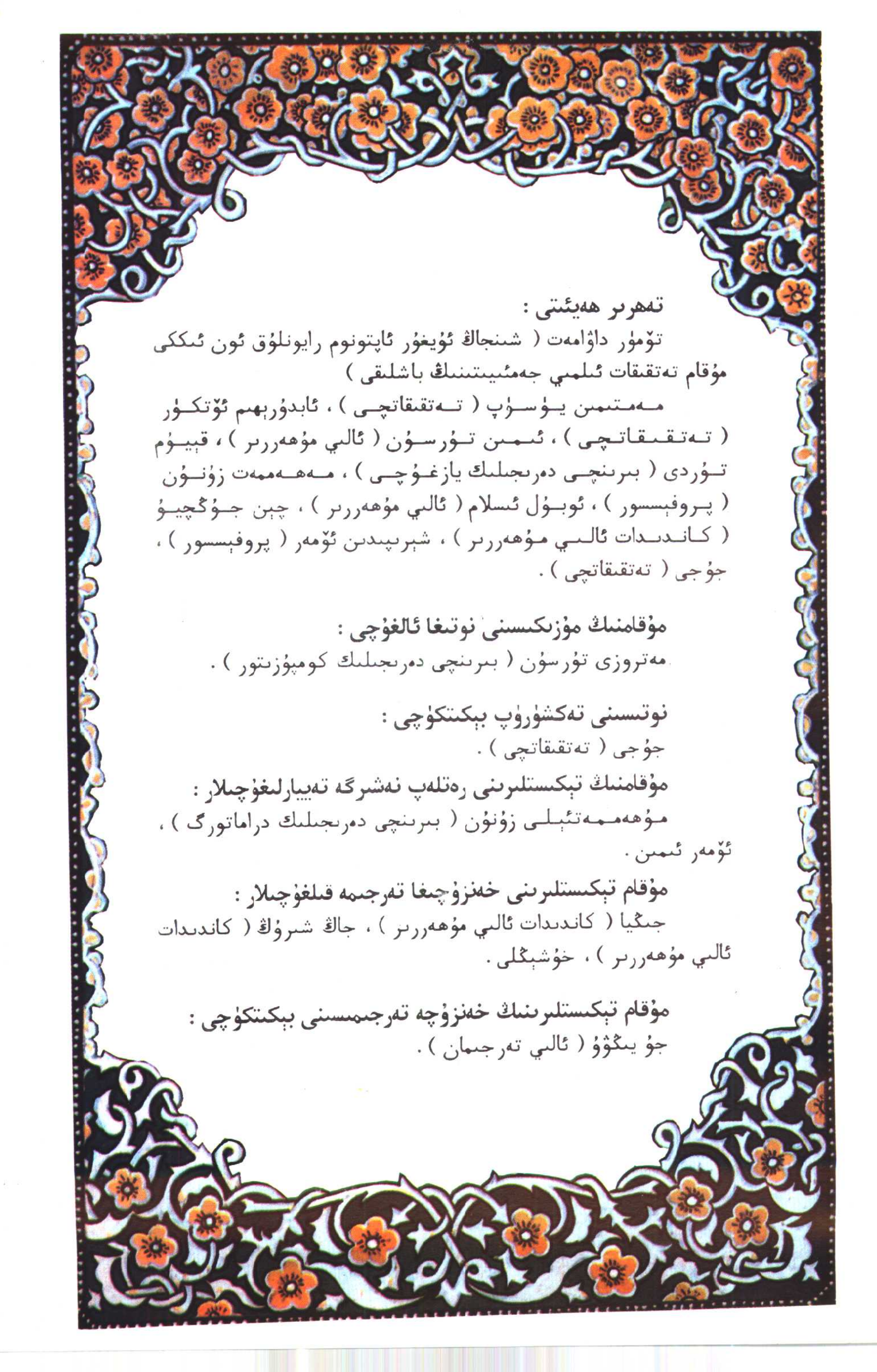
维吾尔十二木卡姆(维、汉文)
斯尕木卡姆(第十一木卡姆)

新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会
新疆维吾尔自治区文化厅　编

新疆人民出版社出版发行
(乌鲁木齐市建中路54号　邮政编码830001)
计算机制谱:北京现代艺术开发工程公司
歌词排版:新疆人民出版社微机室
新疆新华印刷厂印刷
850×1168毫米　32开本　4.5印张　8插页
1993年12月第1版　1994年4月第1次印刷
印数:1—1800

ISBN7—228—02955—O/J·139　定价:12.00元

تەھرىر ھەيئىتى :

تۆمۈر داۋامەت (شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئون ئىككى مۇقام تەتقىقات ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى)

مەمتىمىن يۈسۈپ (تەتقىقاتچى) ، ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر (تەتقىقاتچى) ، ئىمىن تۇرسۇن (ئالىي مۇھەررىر) ، قېيۇم تۇردى (بىرىنچى دەرىجىلىك يازغۇچى) ، مەھەممەت زۇنۇن (پروفېسسور) ، ئوبۇل ئىسلام (ئالىي مۇھەررىر) ، چېن جۇگچيۇ (كاندىدات ئالىي مۇھەررىر) ، شېرىپىدىن ئۆمەر (پروفېسسور) ، جۇجى (تەتقىقاتچى) .

مۇقامنىڭ مۇزىكىسىنى نوتىغا ئالغۇچى :

مەتروزى تۇرسۇن (بىرىنچى دەرىجىلىك كومپوزىتور) .

نوتىسىنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچى :

جۇجى (تەتقىقاتچى) .

مۇقامنىڭ تېكىستلىرىنى رەتلەپ نەشرگە تەييارلىغۇچىلار :

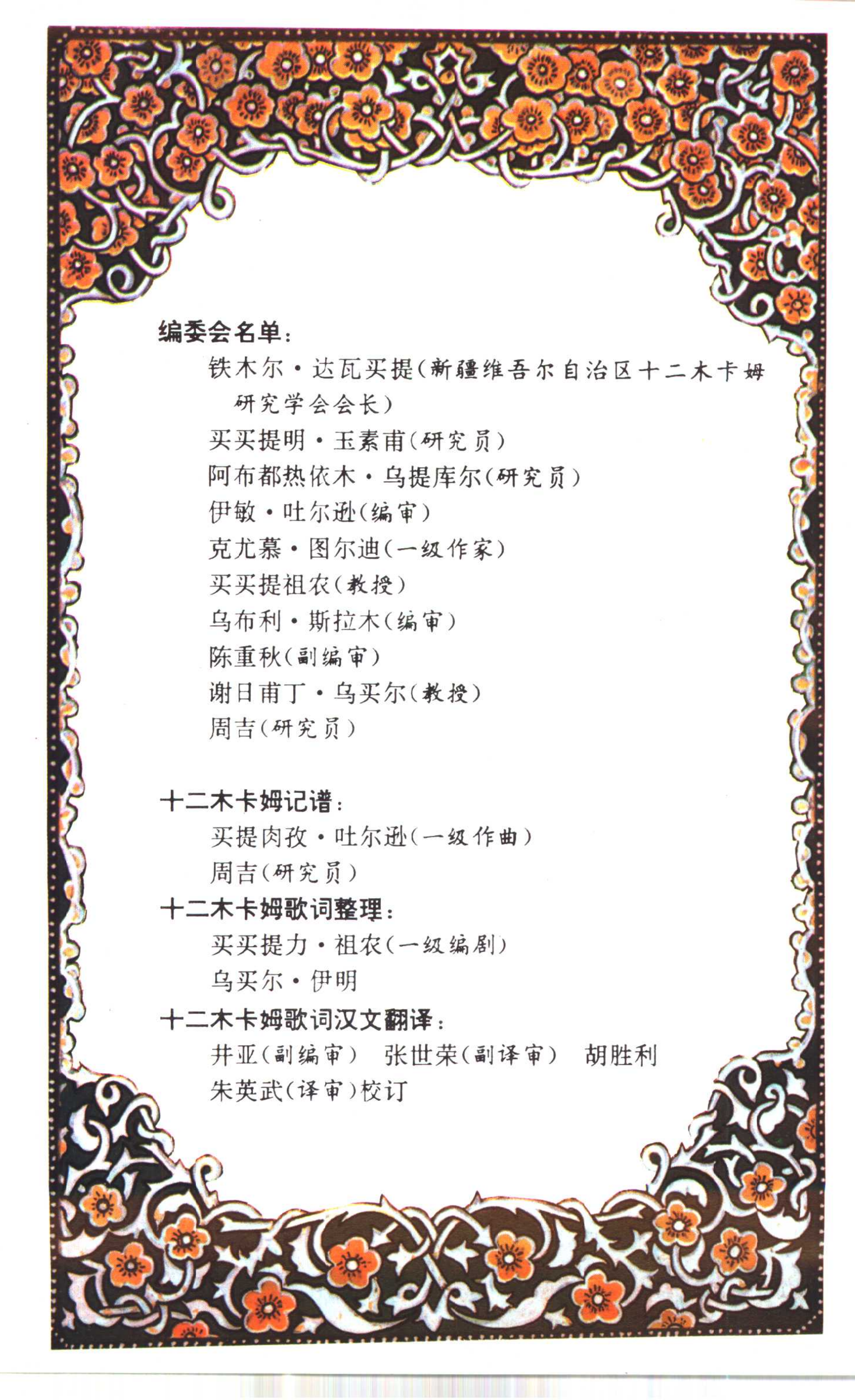
مۇھەممەتئېلى زۇنۇن (بىرىنچى دەرىجىلىك دراماتورگ) ، ئۆمەر ئىمىن .

مۇقام تېكىستلىرىنى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلغۇچىلار :

جىڭيا (كاندىدات ئالىي مۇھەررىر) ، جاڭ شىرۇڭ (كاندىدات ئالىي مۇھەررىر) ، خۇشىڭلى .

مۇقام تېكىستلىرىنىڭ خەنزۇچە تەرجىمىسىنى بېكىتكۈچى :

جۇ يىڭۋۇ (ئالىي تەرجىمان) .

十二木卡姆记谱：

买提肉孜·吐尔逊（一级作曲）

周吉（研究员）

十二木卡姆歌词整理：

买买提力·祖农（一级编剧）

乌买尔·伊明

十二木卡姆歌词汉文翻译：

井亚（副编审）　张世荣（副译审）　胡胜利

朱英武（译审）校订

ئامانىساخاننىڭ ھەيكىلى ئالدىدا

阿曼尼莎汗塑像前

阿曼尼莎汗陵墓前　　ئامانىساخاننىڭ قەبرىگاھى ئالدىدا

ئاتاقلىق مۇقام ئۇستازى تۇردى ئاخۇن

著名木卡姆大师吐尔地阿訇

乌孜哈勒木卡姆演奏场面　ئورۇنلىنىۋاتقان ئۆز هال مۇقامىدىن بىر كۆرۈنۈش

كىرىش سۆز

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى — ئۇيغۇر خەلقى جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ پارلاق مەدەنىيىتىگە قوشقان زور تۆھپە ؛ ئۇلۇغ ۋەتىنىمىزنىڭ سەنئەت خەزىنىسىدىكى مىسلىسىز چاقناپ تۇرغان گۆھەر . ئۇنىڭدا ئۇيغۇر خەلقىنىڭ تۇرمۇشىنىڭ رەڭدارلىقى ۋە گۈزەل مەنىۋىيىتى ، ئىستەك - ئىنتىلىشلىرى ، تارىخىي رېئاللىقتىن ھاسىل قىلغان مۇھەببەت - نەپرەتلىرى مۇزىكا ، ئەدەبىيات ، ئۇسسۇل قاتارلىق خىلمۇ - خىل تىل شەكىللىرى بىلەن ئىپادىلەپ بېرىلگەن . ئۇنىڭدا ئاكۇستىك مۇزىكا ، چالغۇ مۇزىكىسى ، بەدىئىي ئەدەبىيات ، دراما ، ئۇسسۇل شەكىللىرى مۇجەسسەملەشتۈرۈلگەن ، لىرىكا بىلەن ئېپىكا بىرلەشتۈرۈلگەن . بۇنداق مۇزىكا شەكلى دۇنيا مىللەتلىرىنىڭ سەنئەت تارىخىدا ئالاھىدە ئۆزگىچە بولغان مۆجىزىدۇر .

مۇقامنىڭ تارىخى ئۇزۇن ۋە ئارقا كۆرۈنۈشىمۇ كەڭ ۋە چوڭقۇر ، ئۇ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ تارىخىي دەۋرلىرى بىلەن ھەمقەدەمدۇر . ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئېتنىك تەركىبىگە كىرگەن قەبىلىلەر كۆپ ۋە كەڭ دائىرىلىك بولغاچقا ، مۇزىكا مەدەنىيىتىمۇ كۆپ قاتلاملىق ، كۆپ مەنبەلىك ، لېكىن ئۆزىگە خاس ئالاھىدىلىكى بىلەن باشقا مىللەتلەرنىڭ مۇزىكىلىرىدىن پەرقلىنىدۇ .

ئون ئىككى مۇقامنىڭ مەنبەسى زامان ۋە ماكان ئامىللىرى بويىچە ئاساسەن ئىككى : بىرى ، قەدىمدىن كېلىۋاتقان يىر - كۈيلەرنىڭ ئەنئەنىۋى ئالاھىدىلىكلىرى ئاساسىدا راۋاج تاپقان بىر يۈرۈش ناخشا - مۇزىكىلار ؛ يەنە بىرى ، مۇزىكا شۆبىلىرى ، يەنى كۇچا ، قەشقەر ، قوجۇ (تۇرپان) ، ئىۋىرغول (قۇمۇل) ۋە ئۇدۇن (خوتەن) ناخشا - مۇزىكىلىرى ۋە دولان ناخشا - مۇزىكىلىرى . بۇ زامان ۋە ماكان ئامىللىرى

ئۆزئارا گىرەلىشىپ كەتكەن بولۇپ ، بىر - بىرىنى تەقەززا قىلىدۇ . ئۇ-نىڭدا ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ياشاش شەكلى ، مىللىي خاراكتېرى ، ئەدەپ - ئەخلاق چۈشەنچىلىرى ، پسىخولوگىيىسىدىن كېلىپ چىققان مىللىي مە-لودىيىلىك ئالاھىدىلىك بار . بۇ ئالاھىدىلىك ئۆزگىچە مۇزىكىلىق شەكىللەر ، ئورۇنداش ئادەتلىرى ، جۈملىدىن خاس چالغۇلار بىلەن گەۋدىلىنىدۇ .

مۇقام ئېتنولوگىيىلىك مەنىسىدىن قەتئىينەزەر ، مەلۇم سىستېمىغا سېلىنغان بىر يۈرۈش مۇزىكا مۇجەسسەمىنى بىلدۈرىدىغان خاس نام . ئون ئىككى مۇقامنىڭ تۈزۈلۈشى ۋە ناملىرى 16 - ئەسىردە ، مۇزىكا ئۇس-تازلىرىمىزدىن قىدىرخان ، ئامانىنىساخان (نەفىسى) لارنىڭ يېتەكچىلىكىدە ، كۆپلىگەن ئەلنەغمىچىلەرنىڭ قېزىشى ، توپلىشى ۋە رەت-لىشى بىلەن هازىرقى هالەتتە قېلىپلاشتۇرۇلغان . ئون ئىككى مۇقام راك ، چەبىيات ، مۇشاۋىرەك ، چارگاھ ، پەنجىگاھ ، ئۆزهال ، ئەجەم ، ئۇششاق ، ناۋا ، بايات ، سىگاھ ، ئىراقلاردىن ئىبارەت . ئون ئىككى مۇقامنىڭ يەرلىك ۋارىيانتلىرىمۇ بار ، بۇلاردىن مەشھۇرراقلىرى ۋە مەلۇم ئالاھىدىلىكى بولغان-لىرى دولان مۇقاملىرى ۋە قۇمۇل مۇقاملىرىدۇر .

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىدا هەر بىر مۇقام چوڭ نەغمە ، داستان ، مەشرەپ دېگەن چوڭ ئۈچ قىسىمغا بۆلۈنگەن ؛ هەر بىر قىسىم تۆت ئاسا-سىي سۇتۇق ۋە بىر قانچە تۇرلەنمە (ئىنىۋېرسىيە) كۈيلەردىن تەركىب تاپقان . بۇ كۈيلەرنىڭ هەر بىرى مەزكۇر مۇقامدىكى ئاساسىي كۈينىڭ شۆبىسى بولۇش بىلەن بىللە ، يەنە گارمونىيىلىك هالدا ئۆز ئالدىغا مۇستەقىل كۈيمۇ بولالايدۇ .

ئۇيغۇر مۇقاملىرى ئۇيغۇر شېئىرىيىتىنىڭ مۇزىكىلىق ئىپادىسىدۇر . مۇقاملار ئاجايىپ چوڭقۇر مەنىلىك ، باي مەزمۇنلۇق ، رەڭمۇ - رەڭ تۇس-لۇك ، بەدىئىي پاساھەتلىك ، يەڭگىل هەم ئېيتىشقا ئەپلىك كلاسسىك شېئىرلار ، غەزەل ، بېيىت - قوشاقلار بىلەن جانلىنىدۇ ، بولۇپمۇ شېئىرد-يىتىمىزنىڭ ئەڭ ئاھاڭدار بەدىئىي شەكلى بولغان غەزەللەرنىڭ 18 خىل بەھرى بىلەن يېڭى تۇسكە كىرىدۇ .

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنى رەتلەش، تولۇقلاش ۋە تەتقىق قىلىش جەھەتتە بىر مۇنچىلىغان ئۇنۇملۇك خىزمەتلەر ئىشلىنىپ مەدەنىيەت خەزىنىمىزنىڭ بۇ بىباھا گۆھىرى بىر قەدەر مۇكەممەل، يارقىن تۈسكە كىردى. «ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى» نى نەشرگە تەييارلاشتا يەنىلا مەشھۇر مۇقام ئۇستازى تۇردى ئاخۇن ئاكا بىزگە قالدۇرۇپ كەتكەن مۇقام نەغمىلىرى، مۇقام تېكىستلىرى ئاساس قىلىنغان بولسىمۇ، بىر قىسىم مۇقام نەغمىلىرى تولۇقلاندى. تەكرارلانغان تېكىستلەر، مۇزىكا رىتىمىگە ماسلاشمايدىغان تېكىستلەر ئورنىغا ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتىدا ئالاھىدە ئورۇن تۇتقان ئاتاقلىق شائىرلارنىڭ نادىر نەزمىلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

تۇردى ئاخۇن ئاكا ئېيتقان ئون ئىككى مۇقام نەغمىلىرى 245، مۇقام تېكىستلىرى 2482 مىسرا ئىدى. بۇ قېتىم رەتلەش، تولۇقلاش ئارقىلىق 320 نەغمە بىلەن 2990 مىسرا تېكىست بېكىتىپ چىقىلدى.

بۇ قېتىم ئاتاقلىق كلاسسىك شائىرلىرىمىزدىن ئاتايى، سەككاكى، لۇتپى، سەئىدى، رەشىدى، نەفسى، قىدىرخان، گۇمنام، زەلىلى، نۆبىتى، نىزارى، قەلەندەر، مەشھۇرى، موللا بىلال قاتارلىقلارنىڭ ئەسەرلىرىگە ئون ئىككى مۇقام نەغمىلىرى ئىچىدىن ئالاھىدە ئورۇن بېرىلدى.

ئىلگىرى رەتلەنگەن مۇقام تېكىستلىرى ئىچىدىكى خەلق داستانلىرى ۋە خەلق قوشاقلىرى 518 مىسرا، مەنبەسىز تەرمە مىسرالار 162 مىسرا ئىدى. بۇ قېتىمقى رەتلەشتە مەنبەسىز مىسرالار قالدۇرۇلۇپ، ئۇلارنىڭ ئورنىغا خەلق داستان - قوشاقلىرىدىن 1053 مىسرا كىرگۈزۈلدى.

خىلمۇ - خىل ئىجتىمائىي سەۋەبلەر ۋە ئوقۇش - ئورۇنلاش جەھەتتىكى سەۋەنلىكلەر تۈپەيلىدىن بۇزۇلغان ياكى بۇزۇۋېتىلگەن تېكىستلەر ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى.

ناخشا — ئالاھىدە بىر خىل سەنئەت. ئۇنىڭ تېكىستلىرى خەلق تىلىغا قانچە يېقىن بولسا، خەلققە بېرىدىغان مەنىۋى لەززىتى شۇنچە

ئاشـدۇ . شۇ سەۋەبـتىن ئون ئىككى مۇقامنى ئورۇنلىغۇچى ۋە ئاڭلىغۇ-
چىلاردا چۈشەنمەسلىك ـ تېگىرقاش ھالەتلىرىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان
بەزى قەدىمكى ئۇيغۇرچە ، ئەرەبچە ـ پارىسچە سۆزلەر ئاممباب ئۇيغۇرچە
ياكى ئۆزلۇشۇپ كەتكەن ئەرەبچە ـ پارىسچە سۆزلەرگە ئالماشتۇرۇلۇپ ،
تېكىستلەرنىڭ مەزمۇنى ئوچۇقلاشتۇرۇلدى . ئوچۇقلاشتۇرۇش مۇمكىن
بولمىغان 70 نەچچە سۆزگە ئىزاھات بېرىلدى .

ئون ئىككى مۇقامنى نوتىغا ئېلىشتا ، شىنجاڭ مۇقام ئانسامبلى
چېلىپ ئورۇنلىغان ، شىنجاڭ ئۈن ـ سىن نەشرىياتى نەشر قىلغان
« ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى » نىڭ ئۈنئالغۇ لېنتىسى (نومۇرى
100 – XL) ئاساس قىلىندى .

مۇقامنى نوتىغا ئېلىشتا ئەنئەنىۋى بەش سىزىقلىق نوتىغا ئېلىش
قائىدىسى بويىچە ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنىڭ مۇزىكىلىق ئالاھىدىلىكى
نەزەردە تۇتۇلدى .

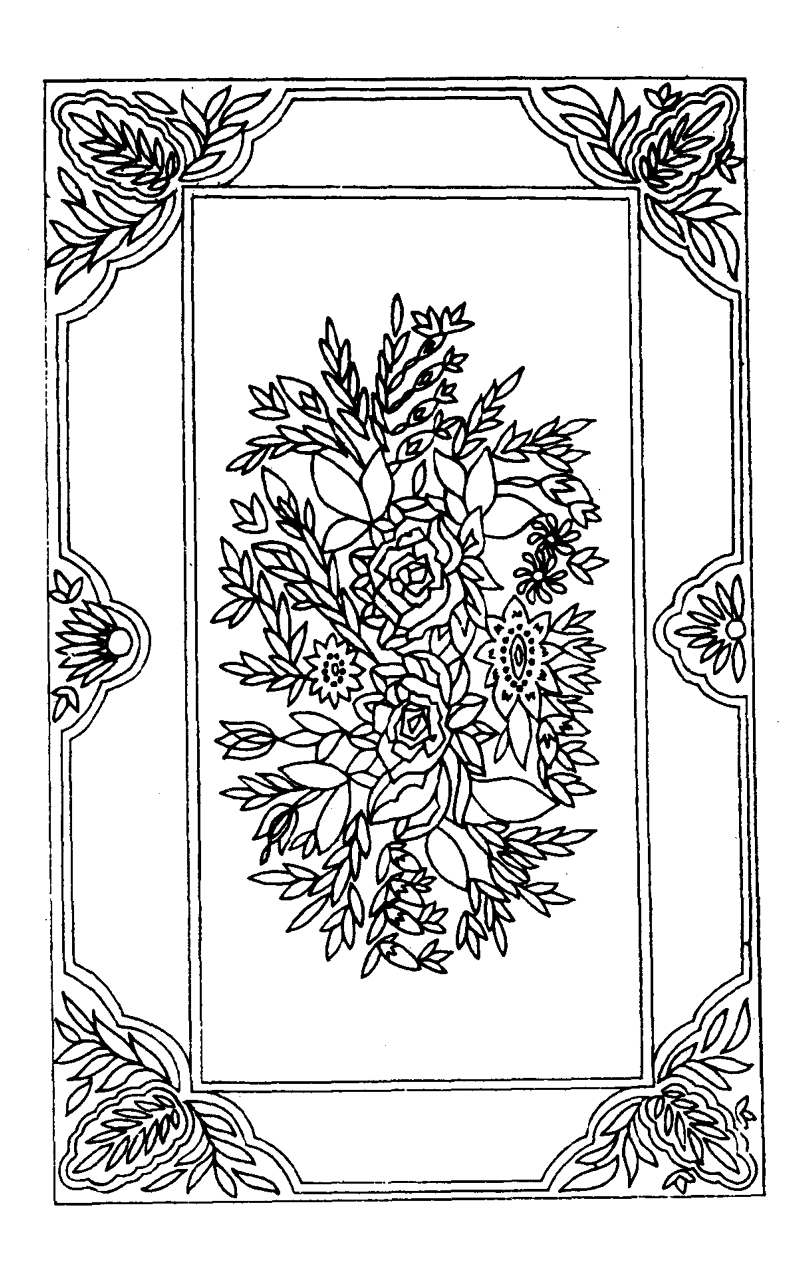
ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنىڭ نوتىسىنى ئىلمىي جەھەتتىن
تەكشۈرۈپ بېكىتىشكە جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمىيىسى مۇزىكا تەتقىقات
ئورنىنىڭ رىياسەتچىلىكىدە ، جۇڭگو ئەنئەنىۋى مۇزىكا ئىلمىي
جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى ، جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمىيىسى مۇزىكا تەتقىقات
ئورنىنىڭ تەتقىقاتچىسى خۇاڭ شياڭپېڭ ؛ جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەتلەر
مۇزىكا ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى ، مەركىزىي مۇزىكا ئىنسى-
تىتۇتىنىڭ پروفېسسورى تيەن ليەنتاۋ ؛ جۇڭگو ئەنئەنىۋى مۇزىكا ئىلمىي
جەمئىيىتىنىڭ باشلىقى ، جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمىيىسى مۇزىكا تەتقىقات
ئورنىنىڭ باشلىقى ، تەتقىقاتچى چياۋ شۈەنجۇڭ ؛ خەلق مۇزىكا
نەشرىياتى 2 ـ تەھرىر ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى ، كاندىدات ئالىي مۇھەررىر
چاڭ شۇپېڭ ؛ « جۇڭگو مۇزىكا يادىكارلىقلىرى بۈيۈك تەزكىرىسى » نىڭ
مۇئاۋىن باش مۇھەررىرى ، جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمىيىسى مۇزىكا تەتقىقات
ئورنىنىڭ كاندىدات تەتقىقاتچىسى ۋاڭ زىچۇ ؛ جۇڭگو سەنئەت ئاكادېمى-
يىسى مۇزىكا تەتقىقات ئورنىنىڭ كاندىدات تەتقىقاتچىسى ، دوكتور خەن
باۋچياڭ قاتارلىق مۇتەخەسسىسلەر قاتناشتى .

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىنىڭ تېكستلىرىنى مۇشۇ كىتابنىڭ تەھرىر ھەيئىتى ئىلمي جەمئىيەتتىن تەكشۈرۈپ بېكىتتى.

«ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى» نىڭ نەشرى قىلىنىشى پەخىرلىنىشكە ئەرزىيدىغان تارىخي ئەھمىيەتلىك زور ئىش. ئىشىنىمىزكى، ئۇ جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ سەنئەت خەزىنىسىنى تېخىمۇ بېيىتىپ خەلقىمىزگە تېخىمۇ كۆپ مەنىۋى ئوزۇق بېغىشلايدۇ.

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئون ئىككى

مۇقام تەتقىقات ئىلمي جەمئىيىتى

前　言

维吾尔十二木卡姆，是维吾尔族人民对中华民族灿烂的文化所作的重大贡献，是我们伟大祖国艺术宝库中的一颗闪耀璀璨光芒的珍稀瑰宝。她运用音乐、文学、舞蹈、戏剧等各种语言和艺术形式表现了维吾尔族人民绚丽的生活和高尚的情操，反映了他们的理想和追求以及当时的历史条件下所产生的喜怒哀乐。她集传统音乐、演奏音乐、文学艺术、戏剧、舞蹈于一身，具有抒情性和叙事性相结合的特点。这种音乐形式在世界各民族的艺术史上独树一帜，堪称一绝。

木卡姆历史渊源流长，背景广阔而深远，与维吾尔族人民的历史时代同步发展。尽管属于维吾尔族民俗范畴的部落众多，地域辽阔，其音乐文化也具有多层次多源流的特点，但她仍以自己独特的风格而有别于其他民族的音乐。

十二木卡姆的源流，从时代和地域因素上讲主要有两点，一是由古代流传下来的传统音乐的基础上发展成的套曲和歌曲；二是地方音乐，即库车、喀什、吐鲁番、哈

密和和田音乐以及刀郎音乐。这种时代和地域因素相互交织渗透,浑然一体,形成产生于维吾尔族人民的生活方式、民族特征、道德观念及其心理素质的民族调式特点。这种特点则是通过独特的音乐形式、演奏方法以及独特的演奏乐器加以体现的。

无论“木卡姆”在名称学上有何含义,它只表示经过规整的某个音乐套曲的专用名称。从16世纪开始,在音乐大师克迪尔罕·雅尔坎迪、阿曼尼莎罕(乃菲丝)等人的引导下,经过众多民间乐师的挖掘、收集和整理,终于形成现在的规模和样式。维吾尔十二木卡姆包括拉克、且比亚特、木夏吾莱克、恰尔尕、潘吉尕、乌孜哈勒、艾且、乌夏克、巴雅提、纳瓦、斯尕、依拉克等木卡姆。十二木卡姆还有一些地域性变体,其中比较有名且具一定特色的当属刀郎木卡姆和哈密木卡姆。

维吾尔十二木卡姆的每一个木卡姆均分为大乃额曼、达斯坦和麦西热甫等三大部分;每一个部分又由四个主旋律和若干变奏曲组成。其中每一首乐曲既是木卡姆主旋律的有机组成部分,同时,又是具有和声特色的独立乐曲。

维吾尔木卡姆是维吾尔诗歌的音乐表达形式。每个木卡姆配上那些含义隽永、内容丰富、色彩斑斓、朗朗上口、轻松活泼、便于演唱的古典诗词以及格则勒(双行诗)、民谣而显得情趣盎然,生机勃勃。尤其是维吾尔诗词中那最富韵味的格则勒的十八种格律更使木卡姆乐曲显得新颖而别致。

由于在整理、补充和研究维吾尔十二木卡姆方面做了大量卓有成效的工作，从而使文化宝库中的这颗无价之宝日臻完美，光彩照人。在整理出版《维吾尔十二木卡姆》中，仍以著名木卡姆大师吐尔迪阿洪留下的木卡姆乐曲和歌词为主，同时，补充了部分木卡姆乐曲。对十二木卡姆的歌词，删去了一些重复和不合音乐节拍的歌词，补充了部分在维吾尔古曲文学中占有特殊地位的著名诗人的经典力作。

吐尔迪阿洪演唱的十二木卡姆共计 245 首乐曲和2 482行歌词。在这次整理补充中，审定收录乐曲 320 首，歌词 2 990 行。

在这次定稿中，著名古典诗人阿塔依、赛卡克、鲁菲提、赛迪、热西提、乃菲丝、克迪尔汗·古木纳姆、纳扎尔、凯兰代尔、麦西呼尔、毛拉比拉勒等人的作品在十二木卡姆的歌词中占有显著地位。

原先整理的木卡姆歌词中民间叙事诗和民歌有 518 行，轶名歌谣有 162 行。在这次整理中，删去轶名歌谣，补充了民歌民谣 1 053 行。

由于各种社会原因和演唱中的失误而讹传和走样的歌词在这次修订中也恢复了其原貌。

歌曲是在演唱中无法给予注释的一种特殊的艺术。歌词用语越接近民众的语言，越能为民众所接受和喜爱。基于这个原因，我们尽可能地剔除那些使木卡姆演奏者和听众无法理解、感到困惑的一些古维吾尔语、阿拉伯语和波斯语词汇，换上通俗易懂的维吾尔语或已经为人们

所吸收的阿拉伯语和波斯语词汇，使歌词内容更加清晰明朗。

对一些无法剔除、又不能用通俗的词语取代的某些艰涩难懂的古维吾尔语词汇，我们做了多条注释。

在中国艺术研究院音乐研究所主持下，由中国传统音乐学会会长、中国艺术研究院音乐研究所研究员黄翔鹏，中国少数民族音乐学会副会长、中央音乐学院教授田联韬，中国传统音乐学会副会长、中国艺术研究院音乐研究所所长、研究员乔建中，人民音乐出版社二编室主任、副编审常树蓬，《中国音乐文物大系》副主编、中国艺术研究院音乐研究所副研究员王子初，中国艺术研究院音乐研究所副研究员韩宝强博士等有关专家参加了对维吾尔十二木卡姆乐谱的学术鉴定工作。

《维吾尔十二木卡姆》的出版是值得我们引以为自豪的一件具有历史意义的大事。我们相信，她将进一步丰富中华民族的艺术宝库，为人民奉献更多的精神食粮。

新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامىغا تېكىستلىرى كىرگەن شائىرلار

ئاتايى— 15 ـ ئەسىر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ مەشھۇر ۋەكىللىرىدىن بىرى . نەۋائى ئۆزىنىڭ « مەجالىسۇن نەفائىس » دېگەن ئەسرىدە ئاتايى ھەققىدىمۇ توختالغان . ئۇنىڭ مۇبارەك نامى لۇتپى ، سەككاكىلار بىلەن بىللە تىلغا ئېلىنىدۇ . ئۇ سۆيگۈ ـ مۇھەببەتنى ، رېئال ھايات گۈزەللىكىنى كۈيلىگەن .

لۇتپى— مەۋلانا ئەبەيدۇللا لۇتپى (1366 ـ 1465) ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ نەۋائىغا قەدەر يېتىشكەن مەشھۇر ۋەكىللىرىدىن بىرى . نەۋائى تەرىپىدىن « مالىكۇل كالام » (سۆز پادىشاھى) دەپ تەرىپلەنگەن بۇ كىشى « دىۋان لۇتپى » ماۋزۇلۇق شېئىر توپلىمى بىلەن 2400 مىسرالىق « گۈل ۋە نەۋرۇز » داستانىنىڭ ھۆرمەتلىك مۇئەللىپى .

سەككاكى— 14 ـ ئەسىرنىڭ ئاخىرى ۋە 15 ـ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا ئۆتكەن ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرى . نەۋائى بۇ كىشىنى « ئۇيغۇر ئىبارىلىرىنىڭ ماھىرى ، تۈرك تىلىنىڭ ئۇستىسى » دەپ تەرىپلىگەن .

سەككاكى 15 ـ ئەسىر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا قەسىدە ژانىرىنى يۈكسەكلىككە كۆتۈرگەن .

نەۋائى— ئەلىشىر نەۋائى (1441 ـ 1501) ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتىنىڭ ئالتۇن دەۋرىنى ياراتقان ئۇلۇغ شائىر ، مۇتەپەككۇر ، دۆلەت ۋە جامائەت ئەربابى . ئۇنىڭ 44800مىسرا شېئىردىن تۈزۈلگەن « خەزائىنۇل مەئانى » (مەنالار خەزىنىسى) دىۋانى بىلەن « ھەيرەتۇلئەبرار » ، « پەرھاد ـ شىرىن » ، « لەيلى ـ مەجنۇن » ، « سەبئەئى سەييارە » ، « سەددى ئىسكەندەر » قاتارلىق بەش داستاندىن تۈزۈلگەن « خەمسە » سى ئۇيغۇر

كلاسسىك ئەدەبىياتىنىڭ ئەڭ بۈيۈك نەمۇنىلىرىدۇر . ھەزرىتى نەۋائىنىڭ يەنە « مەجالىسۇن نەفائىس » (گۈزەللەر مەجلىسى) ، « مۇھاكىمە تۇل لۇغەتەيىن » (ئىككى تىل ھەققىدە مۇھاكىمە) ، « مەنتىقۇتتەيىر » (قۇشلار تىلى) قاتارلىق بىباھا ئەسەرلىرى بار .

سەئىدى — سۇلتان سەئىدخان (1484 — 1535) ئۇ ، 1514 ـ يىلدىن 1678 ـ يىلغىچە ھۆكۈم سۈرگەن سەئىدىيە خانلىقىنىڭ قۇرغۇچىسى ، ئاتاقلىق سىياسىئون ، ھەربىي قوماندان ، شائىر .

رەشىدى — ئابدۇرەشىدخان (1520 ـ 1569) سەئىدىيە خانلىقىنىڭ ئىككىنچى پادىشاھى ، سۇلتان سەئىدخاننىڭ ئوغلى ، 27 يىل تەختتە ئولتۇرۇپ ، خوتەندە ۋاپات بولغان .

رەشىدخان — ئادالەتپەرۋەر شاھ ، قابىل سەركەردە ، ئاتاقلىق شائىر . ئۇ « دىۋان رەشىدى » ، « مەشۇقنامە » قاتارلىق شېئىر ـ داستان توپلاملىرىنىڭ مۇئەللىپى .

قىدىرخان — يۈسۈپ قىدىرخان يەركەندى — ئابدۇرەشىدخان دەۋرىدىكى ئەڭ داڭلىق مۇزىكشۇناس ، شائىر . « تارىخىي مۇسىقىيۇن » دېگەن كىتابتا « مۇزىكا ئىلمىنىڭ ئون ئۈچىنچى پىرى » دەپ تەرىپلەنگەن بۇ كىشى ئون ئىككى مۇقامنىڭ رەتلىنىپ يۇرۇشلەشتۇرۇلۇشىگە يېتەكچىلىك قىلغان ، « دىۋان قىدىرى » ماۋزۇلۇق توپلامنىڭ مۇئەللىپى .

نەفىسى — مەلىكە ئامانىسا خېنىم (1533 ـ 1567) پادىشاھ ئابدۇرەشىدخاننىڭ خانىشى ، مەشھۇر مۇقامشۇناس ، شائىرە . ئون ئىككى مۇقامنىڭ رەتلىنىپ سىستېمىلاشتۇرۇلۇشى ئۈچۈن ئۆچمەس تۆھپە قوشقان ئۇنتۇلماس شەخس . ئۇ ، « ئەخلاقى جەمىلە » (گۈزەل ئەخلاق) ، « شورۇل قۇلۇپ » (قەلبلەر ھېكمىتى) قاتارلىق ئەسەرلەرنى يازغان .

مەشرەپ — بابارەھىم مەشرەپ (1641 ـ 1711) ئۆزبېكىستاننىڭ نەمەنگان شەھرىدە تۇغۇلغان . 40 نەچچە يىللىق ئۆمرى قەشقەر ، خوتەن ، جۇڭغار داللىرىدا ئۆتكەن . مۇتەئەسسىپ يۇقىرى تەبىقە پېتىنخورلىرىنىڭ زىيانكەشلىكى تۈپەيلىدىن بەلىخ ھاكىمىنىڭ ئەمرى بىلەن دارغا ئېسىل-

غان . ئاشىق شائىر شاھ مەشرەپ خەلقىمىز ئارىسىدا يۇقىرى ھۆرمەت ـ ئىناۋەتكە ئىگە .

گۇمنام ـــ مۇھەممەت ئىمىن خوجام قۇلى ئوغلى خىرقىتى (1634 ـ 1724) ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرى ، مۇتەپەككۇرى . ئۇ ، 1670 ـ يىللىرى يازغان « مۇھەببەتنامە ـــ مېھنەتكامە » ماۋزۇلۇق داستانىنى « خىرقىتى » تەخەللۇسى بىلەن يازغان بولسا ، پۈتۈن لىرىك غەزەل ، مۇخەممەسلىرىنى « گۇمنام » تەخەللۇسى بىلەن يازغان .

زەلىلى ـــ مۇھەممەت سىدىق زەلىلى ـــ ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرى . ئۇ 1674 ـ يىلى يەكەندە تۇغۇلغان ، 80 يىل ئۆمۈر سۈرگەن . ئۇنىڭ 133 غەزەل ، 19 مۇخەممەس ، 5 مۇستەھزاد ، 16 رۇبائىي ۋە پارس تىلىدا يازغان 46 غەزەلنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر دىۋانى ، 2800 مىسرالىق « سەپەرنامە » داستانى ، 524 مىسرالىق « تەزكىرە چىلتەن » رىۋايىتى ، 1540 مىسرالىق « تەزكىرە خوجامۇھەممەت شېرىپ » قاتارلىق ئەسەرلىرى بار .

ئابىد قۇمۇلى ـــ 17 ـ ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا قۇمۇل دىيارىدا ياشاپ ئۆتكەن تالانتلىق ئۇيغۇر شائىرى . ئۇنىڭ ئىجادىيەت مۇۋەللىرىدىن ھازىرغىچە بىزگە مەلۇم بولغىنى 34 غەزەل بىلەن 69 رۇبائىدىن ئىبارەت .

نۆبىتى ـــ 18 ـ ئەسىردە ئۆتكەن ئاتاقلىق ئۇيغۇر شائىرى . خوتەندە تۇغۇلغان ، يەكەن ، قەشقەرلەردە بىلىم تەھسىل قىلغان . 1750 ـ يىلى ۋاپات بولغان .

نۆبىتى ئۆز ئۆمرىدە نۇرغۇن غەزەل ـ مۇخەممەس يازغان بولسىمۇ ، بىزنىڭ دەۋرىمىزگىچە يېتىپ كەلگىنى « دىۋان نۆبىتى » ماۋزۇلۇق بىرلا توپلام . ئۇنىڭغا 108 پارچە غەزەل ، ئۈچ مۇخەممەس ، 26 رۇبائى كىرگۈزۈلگەن .

نىزارى ـــ ئابدۇرەھىم نىزارى ـــ ئۇلۇغ ئۇيغۇر رېئالىزمچى شائىرى . ئۇ ، 1776 ـ يىلى قەشقەر شەھرىدە تۇغۇلغان . ئۇ ، « رابىيە ـ سەئىدىن » ، « ۋامۇق ـ ئۇزرا » ، « مەھزۇن ـ گۈلنىسا » ، « پەرھاد ـ شېرىن » ، « لەيلى ـ مەجنۇن » قاتارلىق داستانلارنى يازغان .

نىزارى ـــ ئەلىشىر نەۋائىدىن كېيىن « خەمسە » يازغانلار ئىچىدە

ئەڭ شۆھرەت.قازانغان شائىر . ئۇ ، يەنە 1839 - يىللىرى « دۇرۇل- نىجاد » (نىجادلىق ئۇنچىلىرى) ناملىق مەشھۇر ئەسەرىنى يازغان .

ئەرشى — خوجاجاھان ئەرشى — 18 - ئەسىردە ياشىغان ئۇيغۇر شائىرى . ئۇ ، 1730 - يىلدىن 1756 - يىلغىچە ئالتە شەھەرنىڭ خانى بول- غان . ئادالەت ۋە مەرىپەتپەرۋەرلىك بىلەن يۇرتنى گۈللەندۈرگەن . 1756 - يىلى جۇڭغارلارنىڭ ياردىمىگە تايانغان بۇرھانىدىن خوجا تەرىپىدىن پۈتۈن ئۇرۇق - جەمەتى بىلەن بىللە ئۆلتۈرۈۋېتىلگەن . شائىرنىڭ « دىۋان ئەرشى » ناملىق بىر توپلىمى بار .

فۇتۇھى — خوجا سىدىق فۇتۇھى — 18 - ئەسىردە ياشىغان ئۇيغۇر شائىرى . ئۇ ، جۇڭغارلارغا تايانغان ئاپئاق خوجا نەۋرىسى بۇرھانىدىن خوجا (خان خوجا) تەرىپىدىن ۋەھشىيانە ئۆلتۈرۈلگەن خەلقپەرۋەر پا- دىشاھ ، شائىر خوجا جاھان ئەرشىنىڭ ئوغلى ، ئاتىسى بىلەن بىللە قەتلى قىلىنغان . ئۇنىڭ بىزنىڭ دەۋرىمىزگىچە يېتىپ كەلگەن غەزەل - مۇخەم- مەسلىرىمۇ ئەرشى دىۋانىنىڭ ئاخىرىغا كۆچۈرۈلگەن .

قەلەندەر — 18 - ئەسىردە خوتەندە ياشاپ ئۆتكەن تالانتلىق ئۇيغۇر شائىرى . ئۇنىڭ ئىجادىيىتىدىن ھازىرغىچە بىزگە مەلۇم بولغانلىرى 149 غەزەل بىلەن 20 پارچە مۇخەممەس .

مەشھۇرى — ئىبراھىم مەشھۇرى — 18 - ئەسىردە يەكەندە تۇغۇلۇپ ، ياشاپ ئۆتكەن داڭلىق ئۇيغۇر شائىرى . 3960 مىسرا شېئىرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان « دىۋان مەشھۇرى » ماۋزۇلۇق توپلىمىنىڭ مۇئەللىپى .

نىيازى — موللا بوساق نىيازى — 18 - ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا تۇرپاندا تۇغۇلغان ، مۇھەممەت ئەفرىدۇن ۋاڭ بىلەن بىللە قەشقەرگە كەتكەن . قەشقەر خەلق قوزغىلىڭى مەزگىلىدە ئىز - دېرەكسىز غايىپ بولغان . ئۇ- نىڭ 1500 مىسرادىن كۆپرەك شېئىرى كىرگۈزۈلگەن 126 بەتلىك دىۋانى بار .

مەھزۇن — 18 - ئەسىردە ياشىغان ئۇيغۇر شائىرى . ئۇ ، خوتەندە تۇغۇلغان . ئۇنىڭ « دىۋان مەھزۇن » ماۋزۇلۇق توپلىمى بار .

سادايى — مىرھەسەن سادايى 1752 - يىلى قەشقەر شەھرىدە

توغۇلغان ئۇيغۇر شائىرى .

موللا بىلال — موللا بىلال موللا يۇسۇپ ئوغلى (1823 ـ 1899) ئۇلۇغ ئۇيغۇر رېئالىستىك شائىرى . ئۇ ، « غەزەلىيات » ناملىق لىرىك غەزەللەر توپلىمى بىلەن « نۇزۇگۇم » « چاڭمۇزا يۇسۇپخان » ، « غازات دەر مۈلكى چىن » قاتارلىق تارىخىي داستانلارنىڭ مۇئەللىپى .

زوھۇرى — زوھۇرىدىن ھېكىمبەگ — تۇرپاندىكى ۋاڭ ئەۋلادلىرىدىن بولۇپ ، 1830 ـ 1840 ـ يىللار ئەتراپىدا قەشقەرنىڭ ھاكىمبېگى بولغان . بۇ مەزگىلدە ئۇيغۇر مەدەنىيەت ـ مائارىپىنىڭ يۈكسىلىشىگە مۇناسىپ تۆھپە قوشقان . ئۇنىڭ « دىۋان زوھۇرى » ناملىق 68 بەتلىك توپلىمى بار .

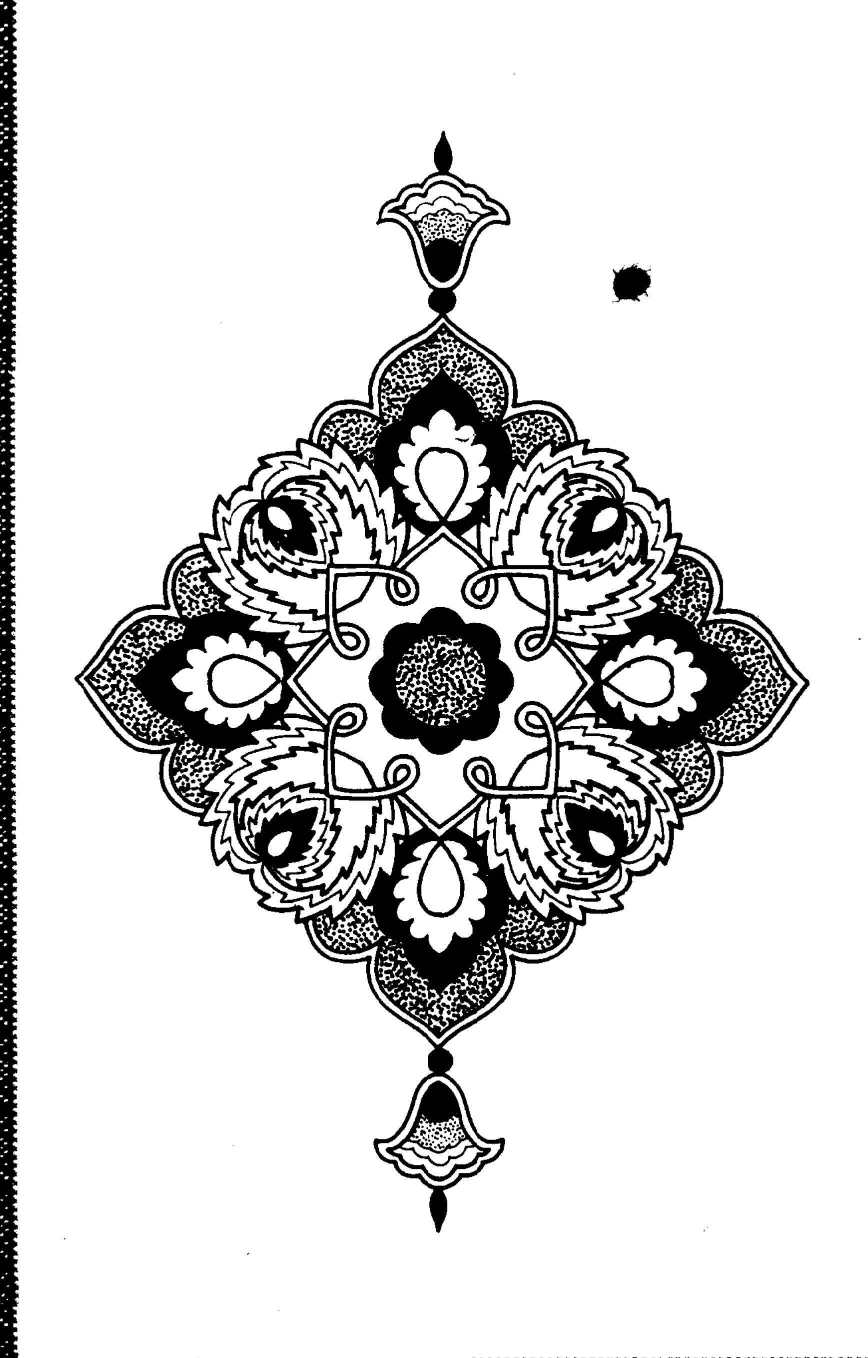
خۇشھال غەرىبى — 19 ـ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا قەشقەردە ياشاپ ئۆتكەن تالانتلىق ئۇيغۇر شائىرى . ئۇنىڭ 1845 ـ يىلى يېزىپ تاماملىغان « كۇللىيات غەرىبى » ناملىق دىۋانىغا 271 غەزەل ، 53 مەسنەۋى ، 37 رۇبائى ، 14 مۇخەممەس ، 14 ساقىنامە ، 3 مۇستەھزاد ، 31 قىتئە ، بىر تارىخ كىرگۈزۈلگەن .

فۇزۇلى — مۇھەممەت سۇلايمان ئوغلى فۇزۇلى (1498 ـ 1556) ئۇلۇغ ئەزەربەيجان شائىرى .

ھۆۋەيدا — خوجانەزەر غايىبنەزەر ھۆۋەيدا چاغاتاي تىلىدا كامالەتكە يەتكەن شېئىرلارنى يازغان مۇتەپەككۇر شائىر . ئۇ ، 1780 ـ يىلى ۋاپات بولغان .

شەيخ سەئدى — 13 ـ ئەسىردە ئۆتكەن ئۇلۇغ پارس مۇتەپەككۇر شائىرى . ئۇنىڭ « گۈلىستان » ۋە « بوستان » ناملىق دۇنياۋى قىممەتكە ئىگە مەشھۇر ئەسەرلىرى ئۇيغۇر خەلقىگە ئەزەلدىنلا تونۇش .

گادايى — 1403 ـ 1404 ـ يىللىرى تۇغۇلۇپ ، ھىراتتا ياشاپ ئۆتكەن مەشھۇر لىرىك شائىر .

歌词作者简介

阿塔依 15世纪维吾尔文学的杰出代表之一。纳瓦依的《珠宝集》一书中，对阿塔依的作品有很高的评价。

阿塔依与鲁菲提、赛卡克等诗人齐名，他以写抒情诗章见长。他的作品意味隽永、笔法细腻、语言流畅，其艺术成就很高。

鲁菲提—麦吾拉·艾伯都拉·鲁菲提 (1366～1465)维吾尔著名诗人之一，纳瓦依曾在《雅会》一书中，深怀敬意地论述过他。发表过《鲁菲提诗集》2 400行，长篇抒情诗《花与诺肉孜》。

赛卡克 生于14世纪末15世纪初叶，维吾尔著名诗人。纳瓦依对赛卡克的创作给予了极高的评价，称他为“维吾尔语言艺术上达到了炉火纯青地步的杰出诗人”。

在15世纪同辈诗人中，赛卡克在创作上有自己独特的风格，始终激情洋溢。

纳瓦依—艾里西尔·纳瓦依 (1441～1501)维吾尔在诗坛上有一座文学的丰碑，那就是伟大的诗人纳瓦依，他以杰出的贡献把维吾尔文学推到了一个新的高度，开创了维吾尔文学的崭新的历史时代。

纳瓦依在诗歌创作活动中成就显赫，仅诗歌就有44 800行。

其中最负盛名的是《五卷书》和《正直者的惊愕》、《帕尔哈迪与希琳》、《莱丽与麦吉侬》、《七星图》、《伊斯坎迪尔》等五部长诗。他的宏伟巨著充分显示出了非凡的诗才。除此以外，他还创作了《心灵的爱》、《鸟语》等，其思想性和艺术性均很高。

赛迪—苏里坦·赛迪汗 （1484～1535）曾任苏里坦·赛迪汗王。杰出的政治家、军事家、诗人。

热西提—阿不都热西提汗 （1520～1569）赛迪汗王的第二代汗王继承人（苏里坦·赛迪汗王的儿子），在位27年，故于和田。

热西迪汗 公正的汗王，杰出的诗人，作品有《迪王热西迪》、《艾则勒亚提热西迪》、《斯拉提纳曼》、《麦秀克纳曼》等长诗。

克迪尔汗—尤素甫·克迪尔汗 莎车阿不都日西提汗王时期杰出的音乐家、诗人。著有《历史的凯歌》和《音乐知识》等，他着手整理过《维吾尔十二木卡姆》，此外还著有《迪王克迪尔》等诗集。

乃菲斯—阿曼尼莎汗 （1533～1567）阿不都日西提汗王的爱妻，音乐家、诗人。她为整理《维吾尔十二木卡姆》音乐巨著献出了自己一生的精力。著有《论道德》、《美的道德》、《智慧的钥匙》、《坎勒的统治》等。

麦西热甫—巴巴热合木·麦西热甫 （1641～1711）生于乌兹别克斯坦南满冈城。一生中40余年时间曾在喀什噶尔、和田、中亚一带度过。对当时的统治阶级腐败现象不满，被捕后绞刑而死。诗人善写爱情诗，在人民群众中享有盛名。

古木纳姆—默合麦提依明霍加·库力乌吾勒·古木纳姆(1634～1724)维吾尔著名诗人。1670年间,写出了著名长诗《劳动与爱情》。他的作品别具一格,以善于抒情而驰名中外。

则利勒—木合拜提·斯迪克·则利勒 维吾尔著名诗人。1674年生于莎车。写有格则勒133首,柔巴依26首,五行诗19首,长短体诗5首,波斯语格则勒46首。诗人的作品当不限于此。

阿比迪·库木勒 17世纪维吾尔著名诗人。至今搜集了诗人34首格则勒和69首柔巴依诗作。

诺比提 18世纪维吾尔著名诗人,生于和田,青年时代奔赴喀什噶尔求学,1750年病故。

诗人的创作以爱情诗为主,也写过不少劝人求知、忠诚向善和争取和平的诗作。《诺比提诗集》一书中,收入108首抒情诗,26首柔巴依诗,3首寓言诗。

纳扎尔—阿不都热依木·纳扎尔 维吾尔著名诗人。1776年生于喀什噶尔。著名作品有《爱情长诗集》,这部诗作是继伟大诗人纳瓦依《七美图》之后的最长诗作。长诗包括《热比亚与赛丁》、《瓦木克与乌祖拉》、《麦合逊与古丽尼莎》、《麦斯吾德与迪丽阿热》等,1839年间又创作了《杜茹丽加提》、《尼加提勒克花朵》两部诗集。

艾尔西—霍加江合·艾尔西 18世纪维吾尔诗人。1730～1756年曾是南疆六城的汗王。他在位时,公正、热爱和平,对家乡的繁荣起到了一定的作用。著有《艾尔西诗集》。

菲吐海—霍加斯迪克·菲吐海 生于18世纪,维吾尔诗人,

在中亚混战期间被当时的统治者阿巴霍加的儿子色尔汉丁霍加杀害。他的抒情诗在民间广为流传。

凯兰代尔 18 世纪生活在和田地区，维吾尔诗人。他的 149 首抒情诗和 20 首寓言诗长期流传在民间。

麦西呼尔—依不热合木·麦西呼尔 18 世纪生于莎车，维吾尔著名诗人。作品有《麦西呼尔诗集》(3 960 行)。

尼亚孜—毛拉布沙克·尼亚孜 18 世纪末生于吐鲁番。后随同麦合默提·艾合尔墩汗王前往喀什噶尔，他在喀什噶尔混战中死去。写有 1 500 行短诗。

麦合逊 18 世纪维吾尔诗人。生于和田，著有《麦合逊诗集》。

沙达依—米尔艾山·沙达依 1752 年生于喀什噶尔，维吾尔诗人。

毛拉比拉勒—毛拉比拉勒·尤素甫 (1823～1899)维吾尔著名抒情诗人。作品有《格则勒亚特》(抒情诗集)和《茹孜库姆》、《长帽子尤素甫汗》等长诗。

祖呼尔—祖呼尔丁·艾克木伯克 吐鲁番汗王的后代，1830～1840 年间曾任喀什噶尔官吏(伯克)，在任期间，对繁荣喀什噶尔文化有一定的贡献。作品有《祖呼尔诗集》。

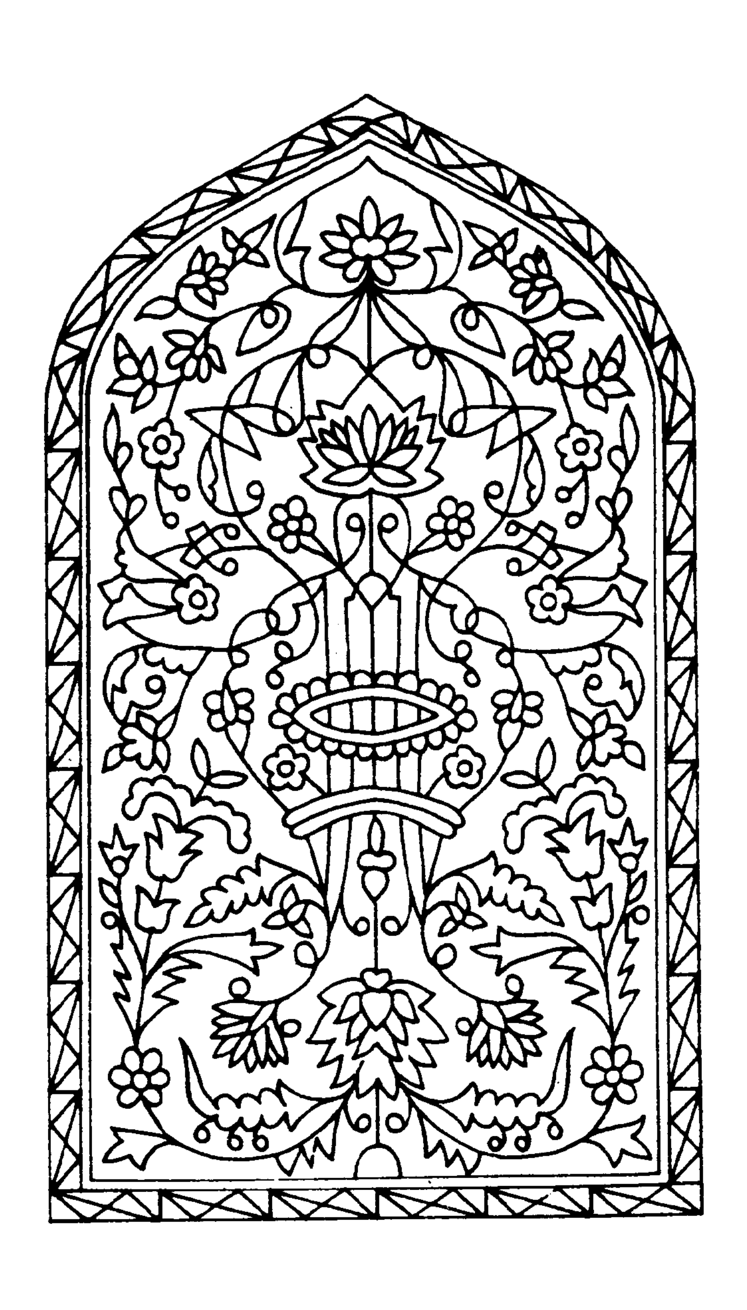
胡西哈里尔·艾尔比 19 世纪初生于喀什噶尔，维吾尔著名诗人。著有《库勒亚提艾力比》，诗集中包括 271 首抒情诗，53 首讽

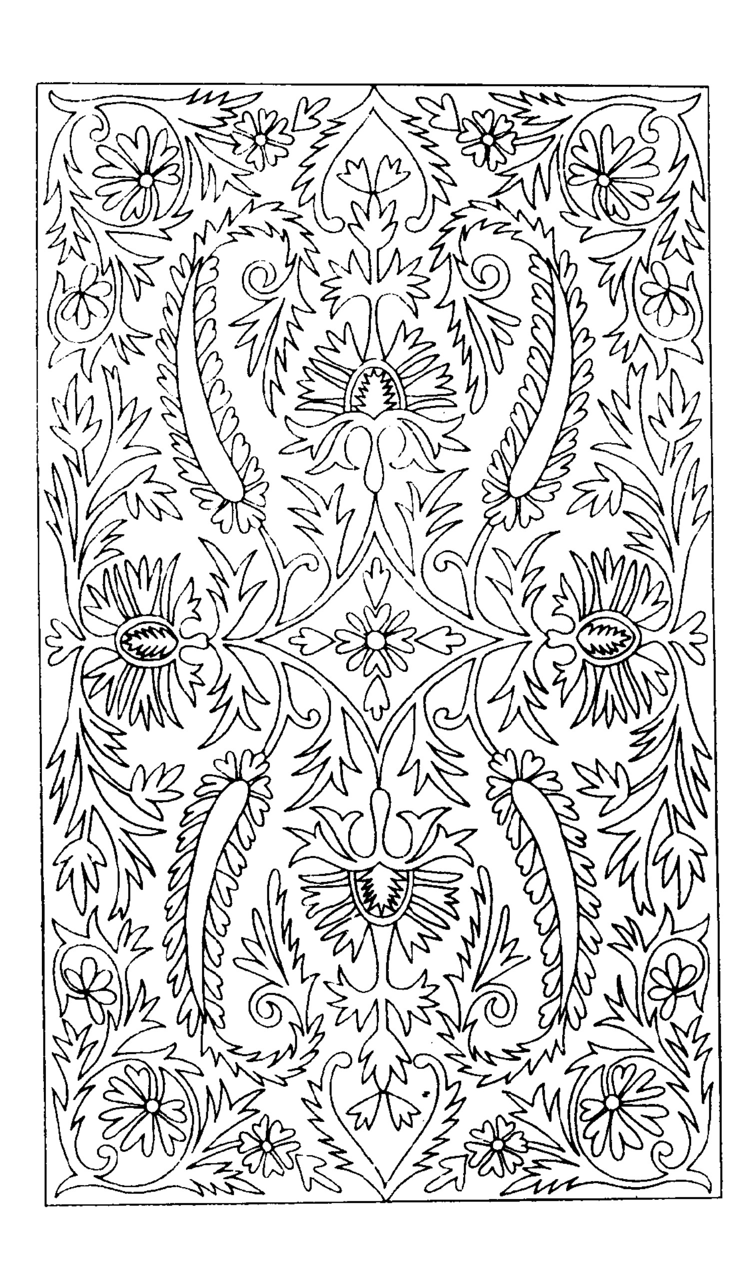
刺诗,37 首柔巴依,14 首寓言诗,14 首美德诗等。

甫祖勒—麦合默提·苏来依满·甫祖勒 （1498～1556)维吾尔著名诗人。

线依合·赛迪 生于 13 世纪,著名波斯诗人。写有巨著《蔷薇园》、《果园》,广为流传。

尕达依 生于 1403 或 1404 年,善于写抒情诗。

مۇندەرىجە

چوڭ نەغمە قسمى

داستان قسمى

مەشرەپ قسمى

目　　录

穷乃额满部分

达斯坦部分

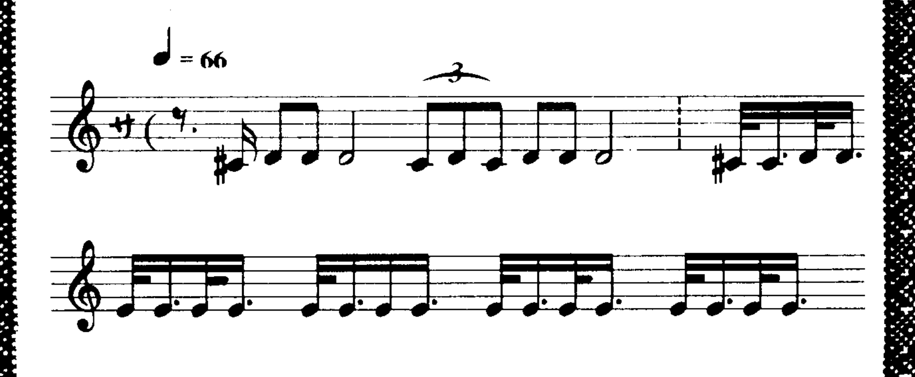
麦西热甫部分

چوڭ نەغمە قىسمى

穷乃额满部分

مۇقەددىمە

木坎迪满

xg2

2)
3)
4)

5)
6) 7)
8)

9)
10)
11)12)

3
5
3
3
6
13)
3
6
3
14)
3
3
3
3
15)

16)
17)
18)

تەزە، تەزە مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۇسى

太孜,太孜迈尔乎里及区秀尔给

2) 5)
3) 6)
7)

8)
9)
10)
11)

12)
13)16)
14)17)

15)18)
D.S.
19)
20)
21)
22)

23)
24)
25)
26)
= 66

1.
2.
24)
25)
26)

نۇسخا، نۇسخا مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى

怒斯禾，怒斯禾迈尔乎里及区秀尔给

10)
11)
12)
13)
14)
15)16)
17)

18)
19)
20)
21)
22)
= 66

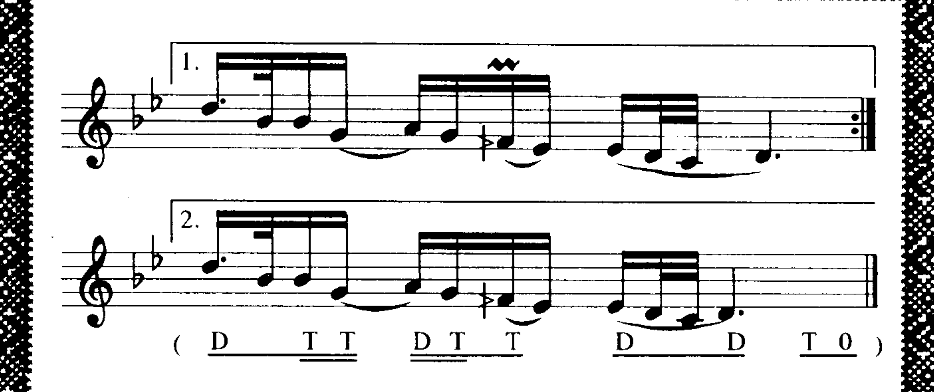

xg21

= 60
21)
22)
23)
جوْلا
朱拉
= 56
(D T T D T T D DD T T T
1)7)
2)8)
D T T D T T D T DD T)

1)7)
2)8)
3)9)
4)10)
5)11)
6)12)

13)19)
14)20)
13)19)
14)20)
15)21)
16)22)
17)23)
18)24)

سەنەم

赛乃姆

♩ = 84

(D. T 0 D T | D D T 0)

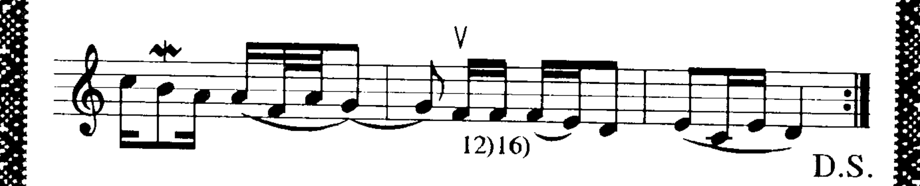
1)5) 2)6)

3)7)

𝄋

4)8) D.C. 9)13)

10)14) 11)15)

چوڭ سەلقە

穷赛勒克

♩.♩ = 30

5/8 (3+2/8)

(D.T T T D T | D T T D T)

1)5)

2)6)

3)7)

4)8)

D.S.

9)13)

10)14)

كىچىك سەلىقە، كىچىك سەلىقە مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى

克其克赛勒克，克其克赛勒克迈尔乎里及

区秀尔给

♩ = 66

2/4

(D.D TTT | DDDD T 0)

1)

2)

3)
4)
5)7)

6)8)
1.
2.
9)11)
1.
2.
10)12)

D.S.
13)15)
1.
2.
14)16)
D.S.
17)19)
1.
2.
18)20)

D.S.
21)23)
22)24)

D.S.
25)27)
26)28)
1.
D.S.
2.
29)

1.
2.
29)31)
30)32)
1. 2. 3.
4.
= 70
31)
D.S.

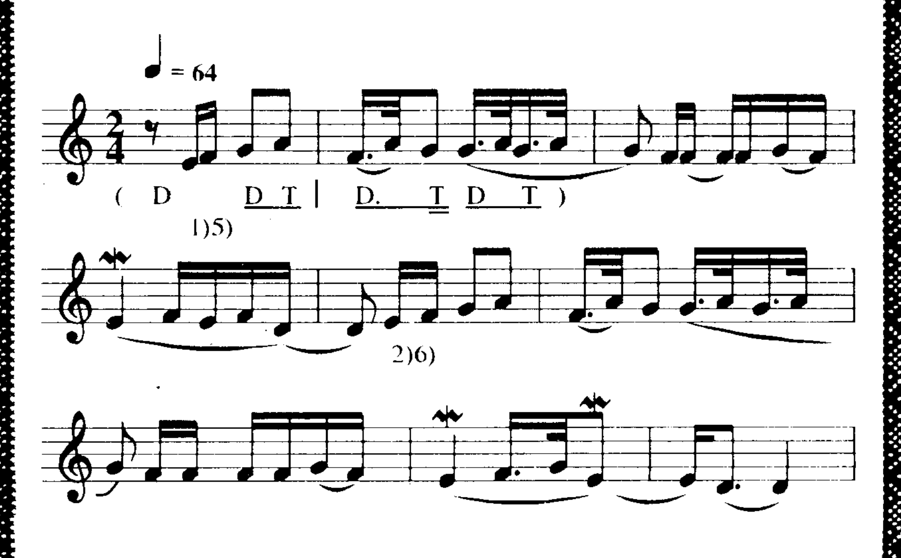

1.
2.

1.
2.
31)
♩ = 72
32)

پەشرۇ

派西露

3)7)
4)8)
9)
10)
11)

12)
13)
14)
15)

16)
17)
18)
19)
20)

1.
2.
تەكىت
太喀特
= 60
(D | D. TD T. T D | D.TD T. T D)
1)
1.
1)

2.
2)
1.
2.
3)
1.
2.
3)
4)

♩ = 66

داستان قىسمى

达斯坦部分

بىرىنچى داستان ، بىرىنچى داستان مەرغۇلى

第一达斯坦,第一达斯坦迈尔乎里

2)6)
3)7)
4)8)

D.S.
9)13)
10)14)
1.
2.
11)15)
12)16)
xg46

1.
2.
D.S.

ئىككىنچى داستان ، ئىككىنچى داستان مەرغۇلى

第二达斯坦,第二达斯坦迈尔乎里

= 36

7/8 (3+4/8)

(D. D T | D. D T)

1)5)

2)6)

3)7)
4)8)
9)13)
xg30

10)14)
11)15)
12)16)
D.S.

ئۈچىنچى داستان، ئۈچىنچى داستان مەرغۇلى

第三达斯坦,第三达斯坦迈尔乎里

9)13)
10)14)
1.
2.
11)15)
12)16)
D.S.
17)21)
18) 22)
1.
2.
19)23)
20)24)

1.
2.
D.S.

بىرىنچى مەشرەپ

第一麦西热甫

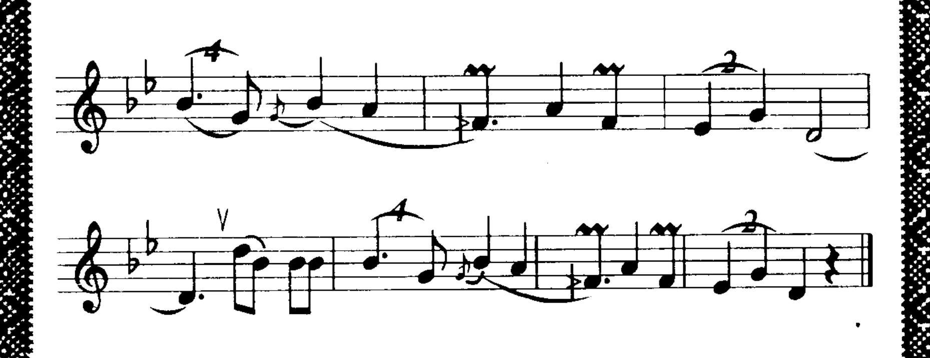
(D D D T | D. DT)

1)

2)4)

1. 2. 3.
4.
3)
D.S.
5)
6)8)
6)8)
1.
2.
7)
9)
10)

ئىككىنچى مەشرەپ

第二麦西热甫

♩ = 84

(D. T D T)

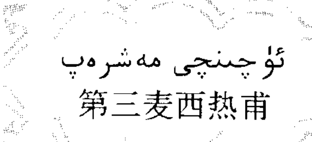
1)4)

1)4)

2)5)

3)6)

7)10)13)
8)11)14)
9)12)15)

ئۈچىنچى مەشرەپ
第三麦西热甫

♩= 96

(D T T D T | D T TT DT)

1)3)5)

2)4)6)

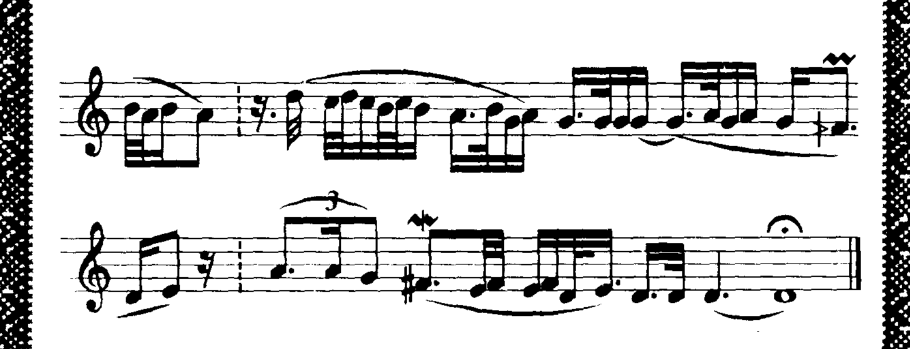
D.C. 7)9)

8)10)

1. 2.

D.S.

♩= 66

سىگاھ مۇقامىنىڭ ئاھاڭ تۈرلىرى جەدۋىلى

	مۇقام ئاھاڭ تۈرلىرىنىڭ ئاتىلىشى	تاكىت	باشلىنىش سۈرئىتى	ئاساسىي رىتىم شەكلى
چوڭ نەغمە قىسمى	مۇقەددىمە	[illegible]	♩ = 66	
	تەزە	$\frac{3}{4}$	♩ = 60	T. T TT D	D OT D	
	تەزە مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى	$\frac{3}{4}$	♩ = 66	T. T TT D	D OT D ‖
	نۇسخا	$\frac{6\frac{1}{2}}{4}(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$	♩ = 60	TTDT TT D D. T T. T TTTT DO ‖
	نۇسخا مەرغۇلى ۋە چۇشۇرگۈسى	$\frac{6\frac{1}{2}}{4}(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$	♩ = 66	TTDT TT D D. T T. T TTTT DO ‖
	جۇلا	$\frac{4}{4}$	♩ = 56	D TT DT T D DD T TT	D TT DT T DTDD T ‖
	سەنەم	$\frac{2}{4}$	♩ = 84	D. T OD T	DD TO ‖
	چوڭ سەلىقە	$\frac{5}{8}(\frac{3+2}{8})$	♩♩. = 36	D. TTT DT	DTT DT ‖
	كىچىك سەلىقە	$\frac{2}{4}$	♩ = 66	D. D T TT	DDDD TO ‖
	كىچىك سەلىقە مەرغۇلىۋە چۇشۇرگۈسى	$\frac{2}{4}$	♩ = 70	D. D T TT	DDDD TO ‖
	پەشرۇ	$\frac{2}{4}$	♩ = 64	D DT	D. T DT ‖
	تەكىت	$\frac{6}{8}$	♩ = 60	D. T D T. T D ‖
	چوڭ نەغمە قىسمىنى تارقاق رىتىم بويىچە تاماملاش			
داستان قىسمى	بىرىنچى داستان	$\frac{2}{4}$	♩ = 60	D. T DT ‖
	بىرىنچى داستان مەرغۇلى	$\frac{2}{4}$	♩ = 60	D. T DT ‖
	ئىككىنچى داستان	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩. 𝅗𝅥 = 36	D. D T ‖
	ئىككىنچى داستان مەرغۇلى	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩. 𝅗𝅥 = 36	D. D T ‖
	ئۈچىنچى داستان	$\frac{6}{8}$	♩. = 52	D. T D T. T D ‖
	ئۈچىنچى داستان مەرغۇلى	$\frac{6}{8}$	♩. = 52	D. T D T. T D ‖
مەشرەپ قىسمى	بىرىنچى مەشرەپ	$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$	♩. 𝅗𝅥 = 36	D D D T	D. D T ‖
	ئىككىنچى مەشرەپ	$\frac{2}{4}$	♩ = 84	D. T DT ‖
	ئۈچىنچى مەشرەپ	$\frac{2}{4}$	♩ = 96	D TT DT	DTTT DT ‖
	پۈتۈن مۇقامنى تارقاق رىتىم بويىچە تاماملاش			

《斯尕木卡姆》曲目一览表

	曲 目 名 称	节 拍	起 始 速 度	基 本 节 奏 型
第一部分「穷乃额满」	木次迪满	艹	♩=66	
	太孜	$\frac{3}{4}$	♩=60	T T TT D ¦ D OT D ‖
	太孜迈尔乎里及区秀尔给	$\frac{3}{4}$	♩=66	T T TT D ¦ D OT D ‖
	奴斯禾	$\frac{6\frac{1}{2}}{4}$ $(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$	♩=60	TTDT TT D D. T T. T TTTT DO ‖
	奴斯禾迈尔乎里及区秀尔给	$\frac{6\frac{1}{2}}{4}$ $(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$	♩=66	TTDT TT D D. T T. T TTTT DO ‖
	朱拉	$\frac{4}{4}$	♩=56	D TT DT T D DD T TT ¦ D TT DT T DTDD T ‖
	赛乃姆	$\frac{2}{4}$	♩=84	D. T OD T ¦ DD TO ‖
	穷赛勒克	$\frac{5}{8}$ $(\frac{3+2}{8})$	♩♩. =36	D TTT DT ¦ DTT DT ‖
	克其克赛勒克	$\frac{2}{4}$	♩=66	D. D T TT ¦ DDDD TO ‖
	克其克赛勒克迈尔乎里及区秀尔给	$\frac{2}{4}$	♩=70	D. D T TT ¦ DDDD TO ‖
	派西露	$\frac{2}{4}$	♩=64	D DT ¦ D. T DT ‖
	太喀特	$\frac{6}{8}$	♩=60	D. T D T. T D ‖
	以散板结束"穷乃额满"部分			
第二部分「达斯坦」	第一达斯坦	$\frac{2}{4}$	♩=60	D. T DT ‖
	第一达斯坦迈尔乎里	$\frac{2}{4}$	♩=60	D. T DT ‖
	第二达斯坦	$\frac{7}{8}$ $(\frac{3+4}{8})$	♩.𝅗𝅥 =36	D. D T ‖
	第二达斯坦迈尔乎里	$\frac{7}{8}$ $(\frac{3+4}{8})$	♩.𝅗𝅥 =36	D. D T ‖
	第三达斯坦	$\frac{6}{8}$	♩. =52	D. T D T. T D ‖
	第三达斯坦迈尔乎里	$\frac{6}{8}$	♩. =52	D. T D T. T D ‖
第三部分「麦西热甫」	第一麦西热甫	$\frac{7}{8}$ $(\frac{3+4}{8})$	♩.𝅗𝅥 =36	D D D T ¦ D. D T ‖
	第二麦西热甫	$\frac{2}{4}$	♩=84	D T DT ‖
	第三麦西热甫	$\frac{2}{4}$	♩=96	D TT DT ¦ DTTT DT ‖
	以散板结束整部"木卡姆"			

مۇقام مۇزىكىسىنى نوتىغا ئېلىشقا ئائىت بىر قانچە ئىزاھات

1 . بۇ نوتا شىنجاڭ مۇقام ئانسامبىلى چېلىپ ئورۇندىغان ، شىنجاڭ ئۈن ـ سىن نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان ئون ئىككى مۇقامنىڭ ئۈنئالغۇ لېنتىسى (نومۇرى XL - 100) غا ئاساسلىنىپ ئېلىندى .

2 . ئون ئىككى مۇقامدىكى چارەك ئاۋاز ۋە سەل كۆتۈرۈلگەن (سەل چۈشۈرۈلگەن) ئاۋازلارنى توغرا ئىپادىلەش ئۈچۈن ، بۇ نوتىدا تۆۋەندىكىدەك بەلگىلەر كۆپەيتىپ قوللىنىلدى : ⊁ بەلگىسى $\frac{1}{4}$ كۆتۈرۈشنى ، d بەلگىسى $\frac{1}{4}$ چۈشۈرۈشنى ، ↑ بەلگىسى سەل كۆتۈرۈلگەن ئاۋازنى ، ↓ بەلگىسى سەل چۈشۈرۈلگەن ئاۋازنى ئىپادىلەيدۇ ، بۇ بەلگىلەر ئاھاڭ نوتىسىنىڭ سول تەرىپىنىڭ ئۈستىگە قويۇلدى ، بۇ بەلگىلەر نوتىدا كۆي بەلگىسىدە بەلگىلەنگەن ئاۋاز تەرتىپى ئاساسىدا ئۆز رولىنى كۆرسىتىدۇ . مەسىلەن ، كۆي بەلگىسىدىكى مەلۇم ئاۋازنىڭ يېرىم كۆتۈرۈلگەن (چۈشۈرۈلگەن) ئاۋاز ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن ، نوتىنىڭ سول تەرىپىنىڭ ئۈستىگە يەنە ⊁ ، d ، ↑ ياكى ↓ بەلگىسى قويۇلغان بولسا ، يېرىم ئاۋاز كۆتۈرۈش (چۈشۈرۈش) نى شەرت قىلىنغان ھالدا يەنە $\frac{1}{4}$ ئاۋاز كۆتۈرۈلىدۇ ياكى چۈشۈرۈلىدۇ . ⊁ ۋە d بەلگىلىرى ۋاقىتلىق بەلگە سۈپىتىدە بىر تاكت ئىچىدىلا كۈچكە ئىگە . ئەگەر ئوخشاش تاكتلار ئىچىدە $\frac{1}{4}$ كۆتۈرۈلگەن ياكى چۈشۈرۈلگەن ئاۋازلار كېيىنكى ئاۋازلاردا يېرىم كۆتۈرۈلمىسە (چۈشۈرۈلمىسە) ، كېيىنكى ئاۋازلارنىڭ سول تەرىپىنىڭ ئۈستىگە ئاھاڭنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى ئىپادىلەيدىغان بەلگە قويۇلدى . ↑ ، ↓ بەلگىلىرى پەقەت بەلگە قويۇلغان ئاۋازدىلا كۈچكە ئىگە .

3 . ⁓ ۋە ⁓ لار ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا ئاھاڭلارنى يوقىرىغا ياكى

تۆۋەنگە تىترىتىش بەلگىسى بولۇپ، تىترىتىش دائىرىسى ئادەتتە $\frac{1}{4}$ ئاۋاز ئىچىدە بولىدۇ.

4. $\frac{5}{8}$ ، $\frac{7}{8}$ ، $\frac{9}{8}$ قاتارلىق ئۇدارلار ئارقىلىق بۇ نوتىدىكى ئۇدار ئاھاڭلىرىنىڭ ھەر بىر تاكتلىرىنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى ئۇدارلارنىڭ بىرىكىش مۇناسىۋىتىنى ئىپادىلەش ئۈچۈن، $\frac{5}{8}$ $(\frac{3+2}{8})$ ، $\frac{7}{8}$ $(\frac{3+4}{8})$ ، $\frac{9}{8}$ $(\frac{3+6}{8})$ فور-مۇلىسى قوللىنىلدى. ھەر بىر تاكتنىڭ بىرىنچى ئۇدار بىرلىكىدە ۋاقتى تەكشى بولغان ئۈچ ئۇدارنىڭ ئىككى ئاۋازدا قاتارلىشىپ كېلىشى ۋە تۆت ئاۋازدا قاتارلىشىپ كېلىشى، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ ھەر خىل ئۆزگىرىشلىرى دائىم كۆرۈلۈپ تۇرىدۇ. بۇ ئۇن ئىككى مۇقامنىڭ ئۇدار، رىتىم جەھەت-تىكى مۇھىم ئالاھىدىلىكى، كىتابخانلارنىڭ دىققەت قىلىشىنى ھاۋالە قىلىمىز. بەزى ئاھاڭلاردا كۆرۈلىدىغان پارچە ئۇدار يەنە «كۆپەيگەن ئۇدار» لارغا بۇ نوتىدا $\frac{2\frac{1}{2}}{4}$ (تۆتكە بۆلۈنىدىغان ئاۋاز بىر ئۇدار بولۇپ، ھەر بىر تاكتتا $2\frac{1}{2}$ ئۇدار بولىدۇ)، $(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$ $\frac{6\frac{1}{2}}{4}$ (تۆتكە بۆلۈنگەن ئاۋاز بىر ئۇدار بولۇپ، ھەر بىر تاكتتا $6\frac{1}{2}$ ئۇدار بولىدۇ، يەنى $2\frac{1}{2}$ ئۇدار ۋە تۆت ئۇداردىن ئىبارەت ئىككى تەركىپكە بۆلۈنىدۇ) شەكلىدىكى ئالاھىدە ئۇدار بەلگىسى قوللىنىلغان.

5. ھەر بىر ئاھاڭ باشلانغان مېلودىيىنىڭ ئاستى تەرىپىگە بۇ ئا-ھاڭنىڭ باش ـ ئاخىرىنى تۇتاشتۇرىدىغان «ئاساسىي رىتىم شەكلى» بەلگىسى قويۇلغان. بۇنىڭ ئىچىدىكى D بەلگىسى داپنىڭ «دۇم» نى،

T بەلگىسى داپىنىڭ « تاك » ئاۋازىنى، O بەلگىسى ئاۋاز توختىغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ.

6. مېلودىيىنىڭ ئاستى تەرىپىگە قويۇلغان سان تېكىستنىڭ تەرتىپ نومۇرىنى ئىپادىلەيدۇ.

7. تەكرارلانغان مېلودىيىدە بىرىنچى قېتىمدا ئېيتىلغان ياكى چېلىنغان ئاھاڭ ئۆلچەم قىلىندى.

关于乐谱记录的几点说明

一、本乐谱根据新疆音像出版社出版发行的《十二木卡姆》盒式录音带（片号XL－100）记录。由新疆木卡姆艺术团演唱、演奏。

二、为了准确地反映《十二木卡姆》中的四分音和微升（降）音，本乐谱在传统五线谱记谱法的基础上，增加使用 ♯ 号表示升四分之一音、♭ 号表示降四分之一音，↑号表示微升音、↓号表示微降音。这些符号标在音的左上方，都在乐谱中调号所规定音列的基础上起作用。如调号中已标明某音要升（降）半音而在其左上方又加标了 ♯ 号、♭ 号、↑号或↓号，则要在升（降）半音的前提下再升高（或降低）四分之一音或微升（微降）。作为临时记号，♯ 号和 ♭ 号对一小节内的同音有效。如同一小节中已经半升（降）的音在后面不作半升（降），则需在后面的那个音的左上方加标能够示意回复到原调音列的符号。↑号↓号只对所标的乐音起作用。

三、⌒和⌒分别为上、下波音符号，其波动范围一般在四分之一音之内。

四、对于 $\frac{5}{8}$、$\frac{7}{8}$、$\frac{9}{8}$ 等复拍子，本乐谱以 $\frac{5}{8}(\frac{3+2}{8})$、$\frac{7}{8}(\frac{3+4}{8})$、$\frac{9}{8}(\frac{3+6}{8})$ 式的拍号标明这些节拍乐曲中每一小节内部的节拍组合关系。在这些节拍乐曲中每小节的第一个小节拍单位里，经常出现时值均分的三拍二连音和四连音以及它们的各种变体，这是《十二木卡姆》在节拍、节奏方面的一个重要特点，敬请读者注意。对于另一些乐曲中出现的非整数“增盈节拍”，本乐谱使用 $\frac{2\frac{1}{2}}{4}$（以四分音符为一拍，每小节两拍半）、$\frac{6\frac{1}{2}}{4}(\frac{2\frac{1}{2}+4}{4})$（以四分音符为一拍，每小节六拍半，又可分为两拍半和四拍这样两个小节拍单位）式的特殊拍号标记。

五、每首乐曲起首处旋律下方标记着贯串本乐曲始终的“基本节奏型”。其中，字母D表示击手鼓鼓中，发“咚”音，字母T表示击乐鼓鼓边，发“嗒”音。字母O表示休止。

六、旋律下方以数字标明唱词序号备考。

七、反复的旋律以第一次演唱（奏）的作为标准记录。

مۇندەرىجە

چوڭ نەغمە قىسمى

داستان قىسمى

مەشرەپ قىسمى

چوڭ نەغمە قىسمى

مۇقەددىمە

مېنى ئاۋارە بولغانغا پىراق ئوتى [illegible] ئەرمىش ،
كۆيۈپ ئىشقىڭ بىلەن ئۆلمەك بۇ ئاشىققا راۋا ئەرمىش .

نە بولغاي سۆز قېتىپ ئۆتسەڭ مېنى سەرگەشتەگە دىلبەر ،
نە ئەيلەي جەننەتۇھۆنى ، ماڭا شۇ مۇددىئا ئەرمىش .

ئايا ئالەم ئارا يۈرگەن ، جاھاننى ئوتتا كۆيدۈرگەن ،
تەرەھھۇم ئەيلىبان كۆرگىل كەمىنە بىناۋا ئەرمىش .

يېتىپتۇر ھەلقۇمە جانىم ، نېچۇككىم سەبر ئېتەي مەن زار ،
غېرىپ جانىم ئالۇر بولساڭ ، نىگارا ، مەرھابا ئەرمىش .

سېنىڭ دەردى پىراقىڭدىن يۈرەكىم قاتمۇ ـ قات قاندۇر،
كۆزۈم ياشلىق ، دىلىم غەملىك ، كى رەڭگىم كەھرىۋا ئەرمىش .

بۇ ئالەم ئىچرە مۇنداقكىم گىرىپتارى بالا قىلدىڭ ،
قىيامەت قازىسى بولساڭ غەمۇ ھەسرەت گۇۋاھ ئەرمىش .

تامامى ئابىدۇ زاھىت قولىغا تۆھپەسىن ئالسا ،
كۆيۈپ بىريان ①بولۇپ ئاشىق نىيازى ئاھۇۋا ئەرمىش .

---

① بىر يان ــ كاۋاپ بولۇش

نە ئەيسى جەننەتۇ رىزۋان ، نەپەرۋائى چەھى بابىل ،
كىزىپ ئالەم ئارا يىغلاپ سوراغى دىلرابا ئەرمىش .

ئەگەر مەھشەر كۈنى مەشرەپ كۆڭۈلنى ساپ ئېتەي دېسەڭ ،
تەسەددۇق ئەيلىگىل جانىڭنى غايەت پادىشاھ ئەرمىش .

(مەشرەپ)

تەزە

باغ مېنىڭدەك سارغىيىپ ، بۇلبۇل مېنىڭدەك بولدى لال ،
ئېيتىندۇ مۇنداق ئىمىش بىر گۈلدىن ئايرىلغانغا ھال ،
(جانىجان يارىمەي سېنىڭغىنا دەردىڭ يامان .)

يەردىكى ياپراق ئەگەر بولسا ئىدى دەسسەلمىگەن ،
مەن كەبى بولغايمىدى يۈزى سېرىق كۆز ياشى ئال .
(جانىجان يارىمەي سېنىڭغىنا دەردىڭ يامان .)

سۇغا چۈشكەن قىپقىزىل گۈللەرنى كۆرگەن ھەر كىشى ،
كۆز يېشىم ئىچرە جىگەرنىڭ پارچىسىن ئەيلەر خىيال .
(جانىجان يارىمەي پارچىسىن ئەيلەر خىيال .)

شاخ مەجنۇندۇر يالاڭغاچ نالە قىلغان ئاھ ئۇرۇپ ،
بەرگى لەيلىدۇركى نەشتەر ـ يىڭنە بىلە چەكتى خال .
(جانىجان يارىمەي ، يىڭنە بىلە چەكتى خال .)

ھەجر ئارا ئاھىمغا باقماي باردى ، ئەمما مىڭ شۈكۈر ،
يەتكۈزەلمەسكەن زەرەرلەر سەرۋىگە كۈزگى شامال .
(جانىجان يارىمەي ، سەرۋىگە كۈزگى شامال .)

بۇ سېرىق رۇخسار ئۆزە ھەر سارى ياشىم ئوخشاشۇر .

بىر خازانلىق باغ ئىچىدە ھەر تەرەپ ئاققان زۇلال .
(جانىجان يارىمەي ھەر تەرەپ ئاققان زۇلال .)

بىل ۋىسالنى ئىشق باغىنىڭ باھارىدىن نىشان ،
ھەجرىنى ، بىلگىن تىلەر بولساڭ خازانىدىن مىسال .
(جانىمەي بولساڭ خازانىدىن مىسال .)

بۇ چىمەن رەئنالىرى ، مۇنچە غادايىماق نەكېرەك ،
پەسلى كۈزنىڭ زەربىدىن بولغايمۇ خالىي بىر نىھال ؟

ئەي نەۋائى ، بۇ خازان بولغاي باھار بىرلە بەدەل ،
كەلسە دۆلەت گۈلبۇنى شاھزادە ئى ساھىبجامال .
(جانىمەي شاھزادەئى ساھىبجامال .)

(نەۋائى)

تەزە چۇشۇرگۈسى

باغ مېنىڭدەك سارغىيىپ ، بۇلبۇل مېنىڭدەك بولدى لال ،
ئېيتىدۇ مۇنداق ئىمىش بىر گۈلدىن ئايرىلغانغا ھال .
(جانىمەي بىر گۈلدىن ئايرىلغانغا ھال .)

(نەۋائى)

نۇسخا

كۆرۈپ گۈلدەك يۈزۈڭ جان پارە ـ پارە ،
جىگەر ـ باغرىممۇ ھەم قان پارە ـ پارە .

جېنىم كۆرگىن جاپانىڭ مىڭدىن بىرىن ،

كۆرسە بولۇر سەندەل هامان پارە ـ پارە .

كۆلەردە كۆرسە ئاغزى بىرلە چىشىن ،
بولۇر گۆلنارى خەندان پارە ـ پارە .

ئەجەب ئىرمەس ئۆزىن چاك ئەتسە غۇنچە ،
ئۇنىڭدەك بولدى چەندان پارە ـ پارە .

لئۇنى كۆردىلەر قان بولدى باغرىم ،
كۆزۈمدە لەئلى مارجان پارە ـ پارە .

جۇۋانىنىڭ ياقىسى سۆيگەچ زاڭاقىڭ ،
جىبنىم چاكۇ گىرىبان پارە ـ پارە .

كۆڭۈل سەككاكىدەك جان بىرلە رازى ،
جىگەرنى قىلسا ئول جان پارە ـ پارە .

※ ※ ※

ئى راست قەددىڭ سەرۋى راۋان جان چىمەنىندە ،
يۈزۈڭ كەبى گۆل يوق گۆلستان چىمەنىندە .

شوخلۇق بىلەن يۈرسەڭ هەر چىمەن ئىچرە ،
هۆر يۈرمىگەي ئالدىڭدا رىزۋان چىمەنىندە .

قەددىڭنى كۆرۈپ سەرۋى ئىرغانتى باشنى ،
قالدى تىكىلىپ بىخۇد هەيران چىمەنىندە .

قۇللۇقغا بىرىپ تىلخەت يۈز شادلىق ئەيلەر ،

زۇلپۇك قەددىڭگە سۇمبۇل رەيھان چىمەننىدە .

(سەككاكى)

نۇسخا چۇشۇرگۇسى

كۆگۈل سەككاكىدەك جان بىرلە رازى ،
جىگەرنى قىلسا ئول جان پارە ـ پارە .

(سەككاكى)

جۇلا

كۆرگىلى كەلدىڭلمۇ ،
كۆيدۈرگىلى كەلدىڭلمۇ ؟
كۆيۈپ ئۆچكەن ئوتلىنى ،
ياندۇرغىلى كەلدىڭلمۇ ؟

قايتارما : جېنىمەي ئايارىمەي ، خېنىمەي ، ئا ، جانىمەي ،
بەكمۇ يىقىملىق خۇيىڭىز ، ئىپار پۇرايدۇ بويىڭىز .

ئوتمۇ سەن ـ ئاتەشمۇ سەن ،
قايدىن تۇتاشتىڭ سەن ماڭا ؟
مەندىكى ئوتنى ئېلىپ ،
قادىر خۇدا سالسۇن ساڭا .

قايتارما : جېنىمەي ئايارىمەي ، خېنىمەي ، ئا ، جانىمەي ،
بەكمۇ يىقىملىق خۇيىڭىز ، ئىپار پۇرايدۇ بويىڭىز .

ئىشىك ئالدى ئانارگۈل ،
ئانار گۈلنى پۇراملا ؟

كۆڭۈلنىڭ ئارقىغا كىرىپ ،
گۆھەرنى تاشقا ئۇراملا ؟

قايتارما : جېنىمەي ئايارىمەي ، خېنىمەي ئا ، جانىمەي ،
بەكمۇ يېقىملىق خۇيىڭىز ، ئىپار پۇرايدۇ بويىڭىز .

ئىشىك ئالدى تال تېرەك ،
تال بولامدۇ ــ بولمامدۇ ؟
كۆڭلى قاتتىق تاش يۈرەك ،
يار بولامدۇ ــ بولمامدۇ ؟

قايتارما : جېنىمەي ئايارىمەي ، خېنىمەي ، ئا ، جانىمەي ،
بەكمۇ يېقىملىق خۇيىڭىز ، ئىپار پۇرايدۇ بويىڭىز .

(خەلق قوشاقلىرى)

سەنەم

ئۇيان ئۆتۈپ ــ بۇيان ئۆتۈپ ،
ئالاي كۆڭلۈڭنى .
قارچۇغىنىڭ بالاسىدەك ،
ئىگەي بوينۇڭنى .

قېشى قارا ، مەڭزى قىزىل ،
ئۇسما قويدۇڭمۇ ؟
مەن ساڭا كۆيۈپ قالدىم ،
جانان تۇيدۇڭمۇ ؟

قوشۇمقاش شۇل يارىمنىڭ ــ
نەشپۈت بېغى بار .

يېرىپ كۆرگىن يۈرىكىمنى ،
كۆيگەن دېغى بار .

ئېگىز تاغنىڭ كۆلەڭگۈسى ،
سايىنى تاالاشۇر .
ياخشى بىلەن ئۆتكەن ئۆمۈر ،
خويما ياراشۇر .

(خەلق قوشاقلىرى)

چوڭ سەلىقە

قارىسام ھېچ كۆرۈنمەيدۇ ،
ئىلىنىڭ تاغى .
ئەجەپمۇ يامان ئىكەن ،
ئايرىلىش داغى .

سىم ـ سىم ئارىلاپ يامغۇر ياغار ،
دەريانى بويلاپ .
يۈرەك يېغى سىزىپ كەتتى ،
سەن يارنى ئويلاپ .

ئاق بوز ئېتىم ـ ئۇچقۇر ئېتىم ،
يايلىڭنى ئۈزات .
بۈگۈن كېچە يار قېشىغا ،
يەتكۈزگىن بوز ئات !

ئالتە ئاي بولدى مەن كۆرمىدىم ،
گۈزەل يايرىمنى .

هىجران دەردى سالدى ئوتقا ،
ئەزىز جانىمنى .

(خەلق قوشاقلىرى)

كىچىك سەلىقە

كېزەرمەن ۋەسلىڭ ئىزلەپ يىللار بولمىش دەربەدەر ھەر يان ،
جۇنۇن سەھراسىدىن مەجنۇن مەسەللىك بىخەبەر ھەريان .

يۈزۈڭنى ياد ئېتىپ پۈرقەت تۈنىدە ئوتلۇق ئاھىمدىن ،
ئەمەس يۇلتۇز ، پەلەك تاقىدا بەند ئولمىش شەرەر ھەريان .

سېرىق چېھرەم بىلەن قانلىق يېشىمغا كۈلمە ، ئەي زاھىد ،
نىگارىم باشىدىن ھەردەم ساچارمەن لەئلۇ زەر ھەريان .

شەپەق ئېرمەس پەلەك ئۆزرە قۇياشىم پەردىگە كىرگەچ ـ
چېكەر ئاھىم يېلى كۆز يولىدىن خۇنى جىگەر ھەريان .

نە كۈن ئول ئېردىكىم قاشىڭدا چىن كۆردۈم بۇنى كۈندۈز ،
تەبەسسۇم مەۋجى ئەردى لەۋلىرىڭدە سەربەسەر ھەريان .

يۈرەكنى چاك ئېتىپ سانىسىز تىكەن باغرىمغا سانچىلغان ،
مېنىڭ ھالىمغا باقماي كۆزلىرىڭ قىلغاچ نەزەر ھەريان .

جامالىڭ تالىئىكىم تاپمىدى ھەرگىز خەبەر ئاندىن ،
خىيال ئەلچىسىدىن گەرچە ئىبەردىم كۆپ خەبەر ھەريان .

ئۇيالىپ قۇمرىدىن سەرۋى چىمەن گۈل بەرگىدەك تىترەر ،
چىمەندە سەرۋى ئازادىمنى كۆرگەچ جىلۋىگەر ھەريان .

فۇتۇھى قۇلغە ، ئەي شاھ ، گاھى ـ گاھى ئىلتىپات ئەتكىل ،
ساچىپ تۇتى كەبى كۆڭلۈمگە لەۋزىڭدىن شېكەر ھەريان .

(فۇتۇھى)

※ ※ ※

لەبىڭ يادىدا گۈلگۈن مەي ئىچىپ مەستانە بولمىشمەن ،
جۇنۇن شەھرىدە رەسۋالىق بىلەن ئەپسانە بولمىشمەن .

پەرى پەيكەر نىگارى لەيلى يەڭلىغ جىلۋىگەر كۆرگەچ ،
ياقامنى چاك ئېتىپ مەجنۇن كەبى دىۋانە بولمىشمەن .

جامالىڭ شەمئىنى ئەي گۈل ، سۆيۈپ ئۆتمەكنى ياد ئەيلەپ ،
بېشىڭدىن ئۆرۈلۈپ بۇلبۇل كەبى پەرۋانە بولمىشمەن .

كۈلاھى زەرنى باشىڭ ئۆزرە كۆرگەچ ئوتلۇق ئاھىمدىن ،
چېكىپ زەررىن ئەلەم باشىم ئۆزە شاھانە بولمىشمەن .

جۇنۇن دەشتىدە مەجنۇندەك كىيىكلەر ھەمدە مىم بولمىش ،
نەدىنكىم شەھەر ئېلىدىن ئەسرۇ كۆپ بىگانە بولمىشمەن .

ئىچىمدە تامغا ـ تامغا داغى ئىشقىڭ نەقدىنى ئاسراپ ،
ئىچىدىن چاك ـ چاك بولغان بۇزۇق ۋەيرانە بولمىشمەن .

فۇتۇھى قۇلغە ، ئەي شاھىم ، شېكەر لەۋزىڭ گېزەك قىلغىل ،
لەبىڭ يادىدا گۈلگۈن مەي ئىچىپ مەستانە بولمىشمەن .

(فۇتۇھى)

كىچىك سەلقە چۈشۈرگۈسى

فۇتۇھى قۇلغە ، ئەي شاھىم ، شېكەر لەۋزىڭ گېزەك قىلغىل ،
لەبىڭ يادىدا گۈلگۈن مەي ئىچىپ مەستانە بولمىشمەن .

(فۇتۇھى)

پەشرۇ

سېنى كۆردۈم ھەمە ئېلنى ئۇنۇتتۇم ،
جاھان لەززىتىدىن كۆڭلۈم ساۋۇتتۇم .

ساڭا بەردىم دىلۇجانىمنى ئولدەم ،
بىھىشنىڭ مەڭگۈلۈك تەركىنى تۇتتۇم .

ۋىسالىڭدا نىۋىڭدىن ئەل مەي ئىچتى ،
پىراقىڭ بىرلە مەن قانلارنى يۇتتۇم .

نە قۇتلۇق كۈن ئىدى ئەي راھەتى جان ،
سېنىڭدەك رەھمەتى ھەققە يولۇقتۇم .

كېچە ـ كۈندۈز داۋام ئەندىشە قىلدىم ،
سېنىڭ مىسلىڭ يوق ئىكەنىڭنى ئۇقتۇم .

غېمىڭ كۆڭلۈمگە ، پىكرىڭ جانغە قۇۋۋەت ،
ھايات ئىستەپ ، خىيالىڭ زەھرى يۇتتۇم .

قوبۇل قىل ، خاھى قىلما ، ھەسرەتىڭدە ،
كېزىپ چۆل ، ئۇستىخانىمنى چۈرۈتتۇم .

تىلىمدە يا دىلىمدە ئۆزگە كىم بار ،

قەسەمياد ئەيلىدىم ، سۆزنى قۇرۇتتۇم .

گاھى ۋەسلىڭ مۇيەسسەر بولمىغاندا ،
خىيالىڭ بىرلە كۆڭلۈمنى ئاۋۇتتۇم .

قاچان كۆردۈم قىزىل ئوتدەك يۈزۈڭنى ،
ۋۇجۇدۇم كۆيدۈرۈپ كۈلدەك توزۇتتۇم .

(گۇمنام)

تەكىت

پەقىر پۇقرا بىغىدىن شاھ ئۈزەر بولسا بىرەر ئالما ،
دەرەخنى يىلتىزى بىرلە قۇرۇتقاي غالچىسى ئاخىر .
راۋا كۆرسە ئەگەر شاھ بىر تۇخۇمغا زورلۇق ئەيلەشنى ،
يەۋەتكەي مىڭ توخۇنى لەشكىرىدىن قانچىسى ئاخىر .

(شەيخ سەئدى)

داستان قسمی

بىرىنچى داستان

نائەھلى بىلەن سۆھبەت قۇرما ھەر يەردە ،
دۇشمەنلەرگە ئېيتىپ سىرىڭ بىلدۇرۇر .
ئىچىڭدىكى سىرنى ئېيتما نامەرتكە ،
ھەر كىشىگە سىرى ھالىڭ بىلدۇرۇر .

مۇھەببەتسىز گۈلدىن ياخشىدۇر ياپراق ،
بى بەھرى گىياھدىن ياخشىدۇر تۇپراق ،
بى ئەقىل يولداشتىن ياخشىدۇر تاياق ،
كوركىشىگە يۈرەر يولنى بىلدۇرۇر .

نامەرتلەرنىڭ ئىچى ئوغا - زەھەردۇر ،
كەلتۈرەرى يۈزمىڭ ئاپەت - خەتەردۇر .
جاپاسىدىن ھىلە - مىكرى بەتەردۇر ،
بىخۇت بولساڭ ئاخىر سىنى كۆيدۇرۇر .

يۇسۇپ بەگ دەر ئەجەپ زامان بولدىلەر ،
بۇ يۇرت بىزگە ئەمدى ھارام بولدىلەر .
يامانلارنىڭ سۆزىگە كىرمەڭ يارانلار ،

بۇ ئالەمگە كەلگىنىڭگە تويدۇرۇر ،

(« يۇسۇپ ـــ ئەھمەد » داستانىدىن)

ئىككىنچى داستان

خوپ بەگ ئوغلى ئىككى ئېسىل شاھزادە ،
ساخاۋەت بابىدا ھاتەمچە باردۇر .
مەردى مەيدان ئىچرە بەلكى ئۇستادە ،
شىجائەت بابىدا رۇستەمچە باردۇر .

كۆندە يۈزمىڭ خەزىنىسى ئاچىلۇر ،
مەرپەت قىلسا گۆھەر ساچىلۇر ،
مەرتىلىككە ھەردەم ئىجتىھات قىلۇر ،
كىمنى ياخشى دېسىڭىز ئۇ ، شۇنچە باردۇر .

كەمستىپ بولماس ئۇنى بەگلىك بابىدا ،
ھېچ كەملىك كۆرمىدىم ھەر ئەسبابىدا ،
تولپارىنى چاپتۇرۇر يورغا بابىدا ،
شامالدەك يۈرىشى قۇيۇنچە باردۇر .

ھەپتىدىن سوڭ مۇندا قىلۇر ئىرادەت ،
ئۇلار ئۇچۇن قىلىڭ زەررىن ئىمارەت ،
ھامان مەۋلان سىزگە قىلۇر كارامەت ،
بىرى شىردەك ، بىرى قاپلانچە باردۇر .

(« يۇسۇپ ئەھمەد » داستانىدىن)

ئۈچىنچى داستان

زىندان ئىچرە باغرىم يارادۇر ،
مەن سېنى سۆيدۇم قارا كۆز .
بىلمەيمەن بەختىم قارادۇر ،
مەن سېنى سۆيدۇم قارا كۆز .

سەن گۈزەللەر گۈزىلى ،
كەلگىن سۆھبەت تۈزىلى ،
بىزگە قىسمەت ئەزىلى ،
مەن سېنى سۆيدۇم قارا كۆز .

قارا كۆزۈڭ ھەم سۈزۈلۈر ،
كەتسەڭ كۆڭلۈم بۇزۇلۇر ،
ھىجرىڭدە جانىم ئۈزۈلۈر ،
مەن سېنى سۆيدۇم قارا كۆز .

قارا كۆز قايسى ئەلنىڭ شاھىسەن ،
كۆكنىڭ يورۇق ماھىسەن ،
خەستە كۆڭلۈم ئارامگاھىسەن ،
مەن سېنى سۆيدۇم قارا كۆز .

كەيگەن تونۇڭ زەربابدۇر ،
ئىشقىڭدا باغرىم كاۋاپدۇر ،
بىزنى سورىغان ساۋابتۇر ،
مەن سېنى سۆيدۇم قارا كۆز .

چاق قانىتى بولدى سازىم ،
يېتەرمۇ ساڭا ئاۋازىم ،

سەن ـ سەن مېنىڭ سەرۋىنازىم،
مەن سېنى سۆيدۇم قارا كۆز.

(« يۇسۇپ ـ ئەھمەد » داستانىدىن)

بىرىنچى مەشرەپ

يۈزۈڭدىن جەننەتۇل رىزۋان بولۇپتۇر ،
لىۋىڭنىڭ چەشمىسى دەرمان بولۇپتۇر .

بۇرۇن يالغۇز ئىدى ھۆسىن جامالىڭ ،
ۋە لېكىن ئەمدى يۈز چەندان بولۇپتۇر .

ئەزەلدىن بىر يۇتۇم تامىش لىۋىڭدىن ،
بۇكۈن ئاتى جاھاندا جان بولۇپتۇر .

خىنە رەڭگىمدۇ بارماقلىرىڭدە ،
يا ئاشىق ئۆلتۈرۈردە قان بولۇپتۇر .

قاراڭغۇ كېچە قۇندۇز تون ئىچىدە ،
يۈزۈڭ ئاي ، كۆزلىرىڭ چولپان بولۇپتۇر .

(ئاتايى)

ئىككىنچى مەشرەپ

ھەر پەردىدىن سەدايى ، ئاسارى يار ئەمەسمۇ ،
ھەرزەرردىن ھەۋايى ، تاپماققا بار ئەمەسمۇ ؟!
ئاللا دىدارىڭنى تاپماققا يار ئەمەسمۇ ؟

ياغدى شەبنەمگە ژالە، رەڭدار ئېچىلدى لالە،
تۇتقىل بۇگۇن پىيالە، پەسلى باھار ئەمەسمۇ ؟!
ئاللا دىدارىڭ ھەي پەسلى باھار ئەمەسمۇ ؟

كۆڭلۈم شىكەستە شىشە، جىسمىم بىجايى پىشە ①،
ئاھىم ئوتى ھەمىشە، شەمئى مازار ئەمەسمۇ ؟!
ئاللا دىدارىڭ ھەي شەمئى مازار ئەمەسمۇ ؟

ياندۇردى غەم چىراغىم، گۇل بولدى تازا داغىم،
باغلاق قولۇم ـ ئاياغىم، سىز ھوشيار ئەمەسمۇ ؟!
(ئاللا باغلاق ئاياغىم، سىزلا ھوشيار ئەمەسمۇ ؟)

قىلسام ياقامنى پارە، ھىجران تۇنى نەچارە،
رومال ئوراپ سەتارە، ئەبلەق سۇۋار ئەمەسمۇ ؟ !
(ئاللا ـ ئاللا سەتارە، ئەبلەق سۇۋار ئەمەسمۇ ؟)

رەقس ئەيلىدى دىلۇ ـ جان، دىۋانە مەستۇ ھەيران،
كۆك گۇمبەزىدە دىۋان، دۇلاب ۋار ئەمەسمۇ ؟!
(ئاللا ـ ئاللا دىۋانەي دۇلاب ۋار ئەمەسمۇ ؟)

(زەلىلى)

ئۈچىنچى مەشرەپ

يار ئەمەس بىچارە بولغان چاغ ساڭا يار بولمىسا،
كىم يىقىلغاندا تۇتۇپ ئىلكىڭ مەدەتكار بولمىسا.

---

① پىشە ـــ ئادەت

ئەهلى دەۋران ساڭا بولغاي قونسا باشىڭغا هۇما①،
ئۇچقۇسى غەپلەتتە كىمكى تۇندە بىدار بولمىسا.

تاۋۇجۇدۇم بىرلە جانىم مەرىپەت ۋەسلىنى دەر،
قەدرى يوقتۇر گەۋھەرى گەنج گەر خېرىدار بولمىسا.

ئەي رەشىدى، تەركى قىلما ئەمەلىي ئېھسانىنى سەن،
پەيزى ھەقنى كۆرمىگەيكى ھەق خەۋەردار بولمىسا.

(رەشىدى)

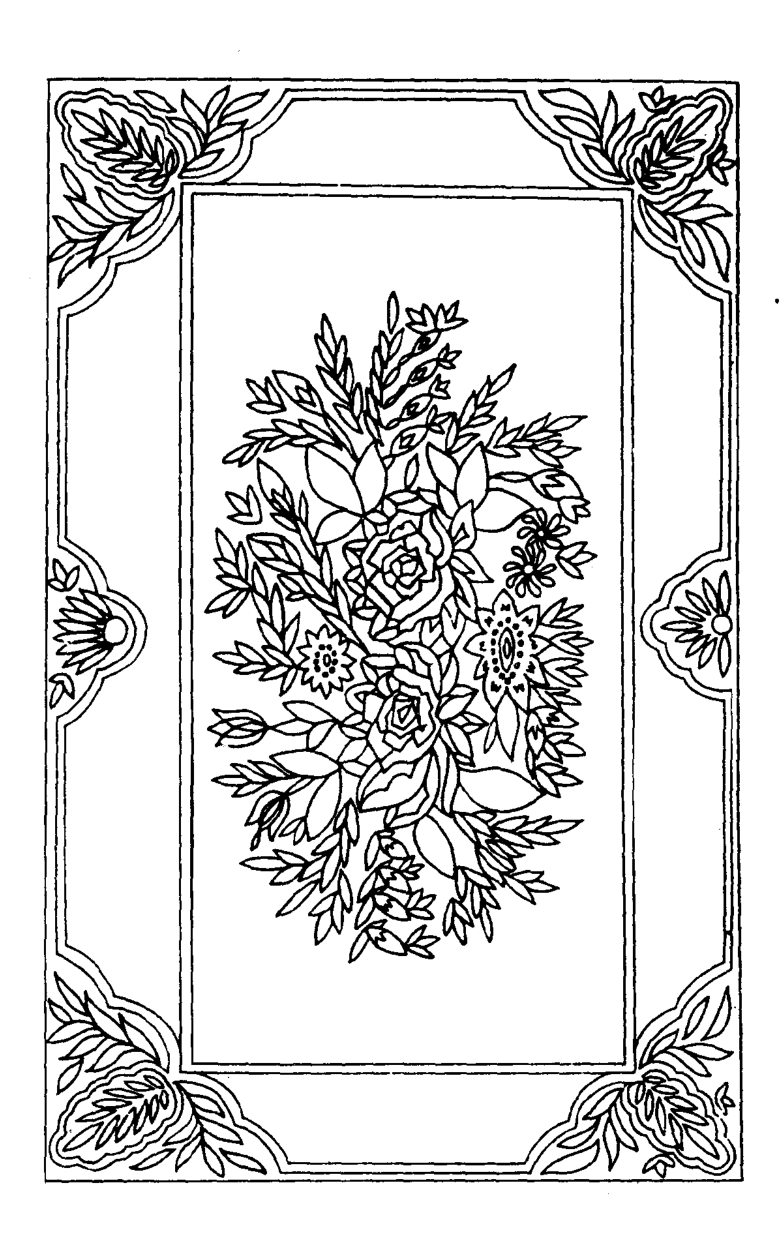
① هۇما ــ بەخت قۇشى

目　录

大乃额曼部分

达斯坦部分

麦西热甫部分

大乃额曼部分

序　曲

你用爱情的火焰来医治我别离的悲伤，
真挚的恋人愿在你的爱火中焚烧身亡。

啊，美人，你若能对痴情汉说句知心话，
天堂对我有何用？这才是我的朝思暮想。

啊呀，你遨游人间让整个世界坠入火海，
快放眼不幸的人儿，送给他一点爱的心肠。

我心已随伊人去，教我怎能忍耐不哀泣？
美人，你若将我心儿收去，我会叫好鼓掌。

我在离别的痛苦中挣扎，我的心已碎成片片，
脸色变成枯黄的麦草，泪水如注心儿惆怅。

你让我在红尘中横遭这无数苦难浩劫，

你若是末日判官，证人就是那悲恸哀伤。

如果那苏菲欲将世界的殊荣占为己有，
痴迷的情人却只求把唏嘘的爱火珍藏。

无论天堂的仙女，还是花丛中的百灵，
都哭哭泣泣穿游人间把那心上的人儿寻访。

待到清算日，如想净化麦西热甫的魂灵，
就把你的心施舍给他，那才是他爱的君王。

（麦西热甫）

太　　孜

花园像我一样的枯萎，百灵像我一样废鸣，
这是什么原因？是我离开了恋人。

我的生命啊，我的情人，你的爱火燃着我的心！
落在地上的叶子，若没被人践踏，
我这孤单的人，也不会面黄饥瘦泪流不停。

我的生命啊，我的情人，你的爱火燃着我的心！
不论谁看到浮在水上的鲜红花瓣，

会认为那是我泪中漂流的碎心。

我的生命啊，我的情人，那是泪中漂流的碎心！
倘若麦吉侬像狂风吹动的树枝一样嚎啕，
那是莱丽姑娘用针在刺穿着他的心。

我的生命啊，我的情人，用针刺穿着她的心！
不论我如何叹息，不管我怎样熬煎，他却不看我
　一眼而去，
这只是像一阵秋季的凉风从赛尔维树前吹过
　而已！

我的生命啊，我的情人，像秋季的凉风吹过而
　已！
我被爱情熬煎的热泪落在爱情伤疤上，
好似在秋天的花园里四处奔流的清溪。

我的生命啊，我的情人，像四处奔流的清溪！
你应知爱情追求的原是花园里的春意，
而爱情的不幸却是获得严寒的冬季。

我的恋人啊，我获得的是严寒的冬季！
你将那无数朵玫瑰插在头上有什么用？
哪一枝花儿躲开了这寒冷的袭击？

哎，纳瓦依，倘若有位花似的美女在你面前站
　立，
那寒冷的冬季将会离去。
我的生命啊，我那君主似的美女！

（纳瓦依）

太孜尾声

花园像我一样的枯萎，百灵像我一样废鸣，
不要有别的疑虑，不就是因和恋人分离。
我的生命啊，不就是因和恋人分离！

（纳瓦依）

怒 斯 赫

瞥见你如花似玉的容颜，我的情已疼裂成碎片，
我的心，还有我的肝，已经血糊斑斑。

倘若你能亲自看上我这惨景一眼，
你少女的心房也会立即被撕成花瓣。

你樱唇微启，皓齿乍露，回眸嫣然一笑，
园中的石榴花片也会被惊得落为泥中丸。

如果说珍珠也会扯开胸膛，此话也并非荒唐，
因为它目睹你的仙姿，会惊喜得只知对你缠恋。

当我看到你的樱唇，我的心即被情血漫淹，
珍珠般爱慕的热泪在胸前欢舞翩翩。

你幸运的衣领能随时亲吻你的脖颈，
见此情，我妒羡得心儿不止地抖颤。

尽管你，我的恋人，揉碎了我的心肝，
赛卡克还是仍心甘情愿，绝没有丝毫怨言。

（赛卡克）

你身姿像匀称的赛尔维树，美容像玫瑰，
花圃中所有见到你的鲜花都感到羞惭。

你若自由地漫步在玫瑰丛间，
我愿作为歌声，旋在你身边。

当我看到你那优美的身姿，
赛尔维树也会伸长脖子细观。

我乐意在你的身前当一名奴隶，
时时观看你的美容、身姿和乌黑芬香的发辫。

（赛卡克）

怒斯赫尾声

尽管你，我的恋人，揉碎了我的心肝，
赛卡克仍心甘情愿，绝没有丝毫怨言。

（赛卡克）

朱　　拉

你是来看我的吗？
你是来烧燎我的吗？
将那熄灭的火焰，
再重新点燃起来吗？

重唱：啊呀呀，我的情人，哎哟哟，我的生命，
你多么和蔼可亲，浑身散发着温馨。

你是火,还是烈焰?
来自何方将我点燃?
为何不用我的火,
将你自己也点燃?

重唱:啊呀呀,我的情人,哎哟哟,我的生命,
你多么和蔼可亲,浑身散发着温馨。

门前有一朵石榴花,
石榴花散着芳香?
由着那心儿四处溜,
你要用珍宝去砸石头?

重唱:啊呀呀,我的情人,哎哟哟,我的生命,
你多么和蔼可亲,浑身散发着温馨。

门前有一棵白杨树,
啊,白杨能否长成材?
铁石心肠的人儿,
能否要她当情人?

重唱:啊呀呀,我的情人,哎哟哟,我的生命,
你多么和蔼可亲,浑身散发着温馨。

(维吾尔民歌)

赛 乃 姆

我绕来绕去缠住你，
要讨你欢喜。
让我像抚摸猎鹰儿，
轻轻抚摸你。

柳眉乌黑，面颊绯红，
你描了眉么？
我已深深地爱上你，
美人知道么？

我黛眉相连的情人，
有一座梨园。
剖开胸膛看我心吧，
已灼伤斑斑。

高耸的山峰阴影，
遮住了山 溪。
和有情人过日子，
真是太惬意。

（维吾尔民歌）

大赛勒克

我望啊望啊望不见
伊犁的山峦。
叫人撕心裂肺的是，
分离的苦难。

淅沥小雨夹裹雪花，
沿着河儿落。
我的双眼望你来路，
望断秋水波。

铁青马，我追风的马，
快把鬃毛扬！
今晚你要把我送到，
情人的身旁。

我六个月没有见到，
美丽的情人。
离别之火在焚烧我，
那真挚的心。

（维吾尔民歌）

小赛勒克

见到你的嘴唇我像喝醉了酒，
在众人前丢尽了丑，议论百般。

看到你的丽容比花朵美艳，
不禁心身似麦吉侬般的悲惨。

为了爱恋你这束鲜花过分忧愁，
像百灵和灯蛾般围你飞旋。

我已忧伤地叹出了熊熊火焰，
差一点几乎就戴上了阴府的王冠。

为情人像麦吉侬那样去与野羊做伴，
又好像孤独人被囚在万丈深渊。

为情人已落得心伤命残。
已园败花凋情景败落不堪。

哎，可爱的君主，请吻一下菲吐海吧，
叫他在你的甜吻中醉睡到明天。

（菲吐海）

小赛勒克尾声

哎，可爱的君主，请吻一下菲吐海吧，
叫他在你的甜吻中醉睡到明天。

（菲吐海）

帕　西　鲁

看见你，我把世人统统遗忘，
再不把那红尘的欢乐向往。
那一刻我把自己的心交给你，
就抛弃那人人欲往的天堂。

那欢畅的日子里多么欢乐，
我得到了如你这样的恩赏。
我常常日日夜夜忧郁哀求，
深知世上没有人和你一样。

我身随着你，心儿也伴着你，
我无处不去，我也跌跌撞撞。
我为你忧虑，生命献给了你，
我苦度生涯，吞饮相思的苦浆。

接受我吧，莫任性！在哀叹中，
我把骨头抛撒在戈壁滩上。
我口中，我心中除你还有谁？
早把赌咒发誓的词儿说光。

每当我没有见到你的时候，
欣慰我心灵的是把你苦想。
一旦看见你那火红的面容，
我全身会像花朵一样怒放。

（古木纳姆）

太　喀　特

哎，伊禅，不要说那是罪过不让我们饮酒，
这也是我们命中注定，那责怪多么牵强。

你若想瞄准纳瓦依，就把秀眉的宝弓拉满，
快用你的眸子和情丝将锋镝的弓弦安装。

（线依合·赛迪）

达斯坦部分

第一达斯坦

什么地方都不要和小人交谈，
向敌人叹息会暴露你的心机。
莫把心中的秘密向小人畅谈，
他会向所有人公开你的秘密。

那绿叶要比无情的花儿茂壮，
那泥土要比碍眼的杂草强。
那手杖要比愚蠢的同伴好，
它给盲人把欲往的路儿指亮。

不要招呼坏人带他周游各地，
他会把你推进悲痛的枯井里。
不要和无情义的人同游山河，
他会像狗一样狂吠发脾气。

玉素甫伯克说：啊，这世界多怪，

看这家园飞舞着不洁的尘埃。
亲人们，莫将小人的话儿理睬，
小人随时都使自己的恶招登台。

《尤素甫与艾合麦迪》

第二达斯坦

伯克的儿子是两位英俊王子，
乐善好施犹如富翁哈泰木。
慷慨倜傥常把穷人来赈济，
勇敢无畏就像那茹斯塔木。

有千座宝库每天铁门洞开，
谁有知识，珍宝会遍撒而来。
慷慨大度伴随着谨慎和蔼，
他们都具有你赞誉的情愫。

不能小瞧他们治国的本领，
从未见他们做过不当的事情。
他们跨上那骏马往来驰骋，
恰似狂飚呼啸着冲上征途。

一周后，他们将会立下宏愿，

为各自要筑起爱情的宫殿。
他们将向你把本领展现，
一个猛如狮，一个勇如虎。

《尤素甫与艾合麦迪》

第三达斯坦

牢房里，我思念你心儿碎了，
黑眼睛，我爱上了你。
我不知命运多蹇阻，
黑眼睛，我爱上了你。

你是花丛中的花魁，
你何时和我幽会。
我们是一个命运，
黑眼睛，我爱上了你。

你那黑眼睛多潋滟，
你一走，我会产生忧虑。
离开你，我命会入黄泉，
黑眼睛，我爱上了你。

黑眼睛，你是哪国君主？

你是夜空的月亮。
我忧郁之心的欢乐场，
黑眼睛，我爱上了你。

你的长裙金线织绣，
我的心被爱火烧透。
行善积德问我何愁，
黑眼睛，我爱上了你。

车轱辘为我把琴弹，
我的歌你能否听见？
你是我的娇美女仙，
黑眼睛，我爱上了你。

《尤素甫与艾合麦迪》

麦西热甫部分

1

你的美貌胜过天堂的仙女，
芳唇是一泓仙露的源泉。

你原先头顶华丽的桂冠，
而今更闪耀刺人的光焰。

我也曾饮过一滴你唇中蜜水，
如今你的名气天下皆赞。

你的纤指上涂的是蔻丹，
还是斩杀情人染的血斑？

你藏身在夜色的大氅中，
脸是皎月，眼是晨星闪现。

（阿塔依）

2

每一首曲谱里，不是有爱的足迹么？
细微的尘埃中，不是也存有渴望么？
哎呀呀，不是也有寻你的渴望么？

有雨露甘霖，郁金香才开得更艳红，
今朝高举玉樽，这季节不是春天么？
哎呀呀，你这季节不正是春天么？

我心已憔悴，身体像一片大漠荒滩，
哀叹的火花不就是守灵的灯火么？
哎呀呀，你不就是守灵的灯火么？

点燃我忧郁的灯火，那灼伤变鲜花，
快把我捆绑吧，你不是勾心吞灵的美人么？
哎呀呀，捆绑我吧，你不是你勾心吞灵的美人么？

我把衣领撕碎，离别之夜无计可施，
那蒙纱星辰，不就是隐现的骑士么？
哎呀呀，星辰不就是隐现的骑士么？

心儿在舞蹈，疯乞丐醉的惊诧万端，
看寥廓苍穹，不像是汲水的轱辘么？
哎呀呀，苍穹不像是汲水的轱辘么？

（则利勒）

3

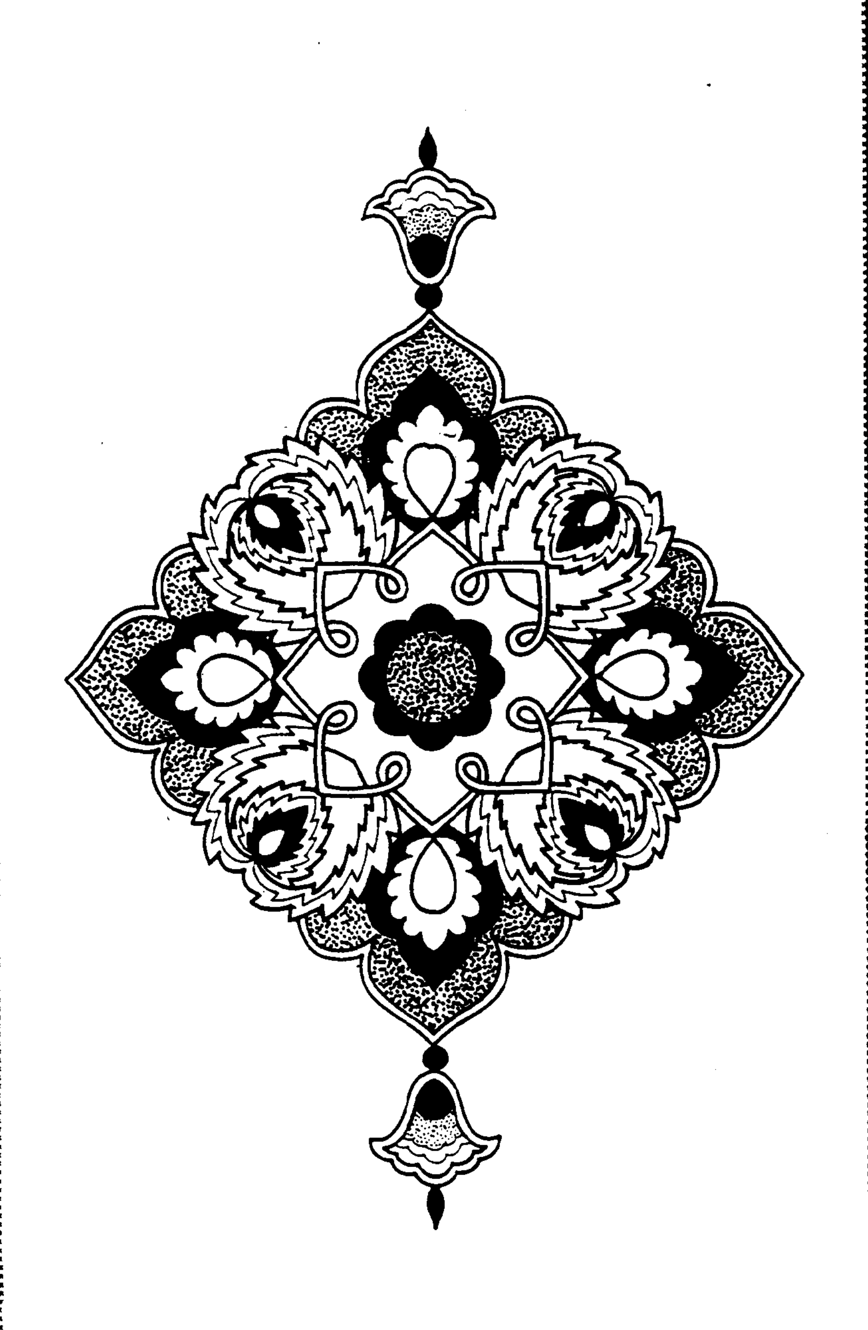
当你贫穷如洗的时候，不要去寻求情人，
你不要在悲伤人的面前去献爱的挚诚。

如果你要寻求天堂里神鸟一样的爱情，
你应不怕一切困难，决心去争取。

寻求爱情的人，哪个不忍受爱的熬煎，
除非你腰缠万贯，有星星一样多的宝石。

哎，热西提，你放弃美好的梦想，
还是按照眼前的实际去达到你的愿望。

（热西提）

مەسئۇل مۇھەررىرلىرى : ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر
لى جۇنخۇا
ئومۇمىي لايىھىلىگۈچى : رىزۋان تۇردى

ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى

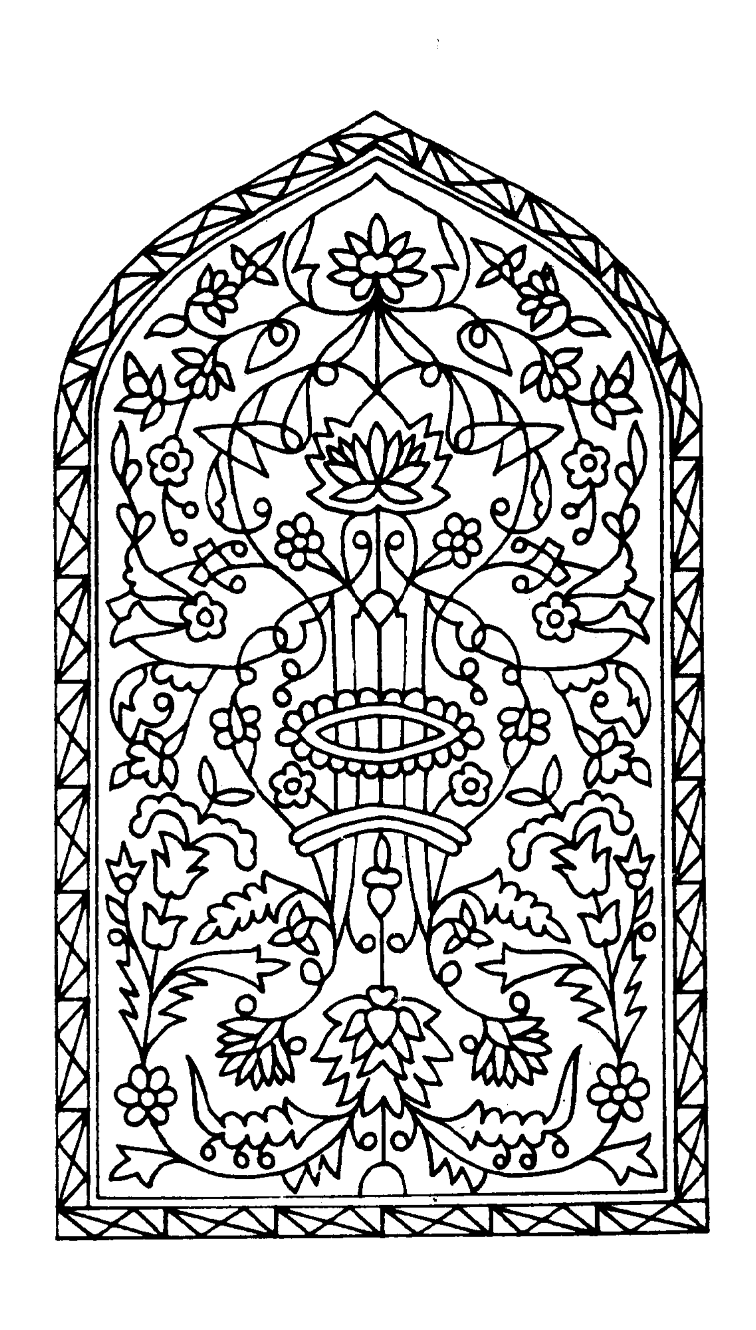
11

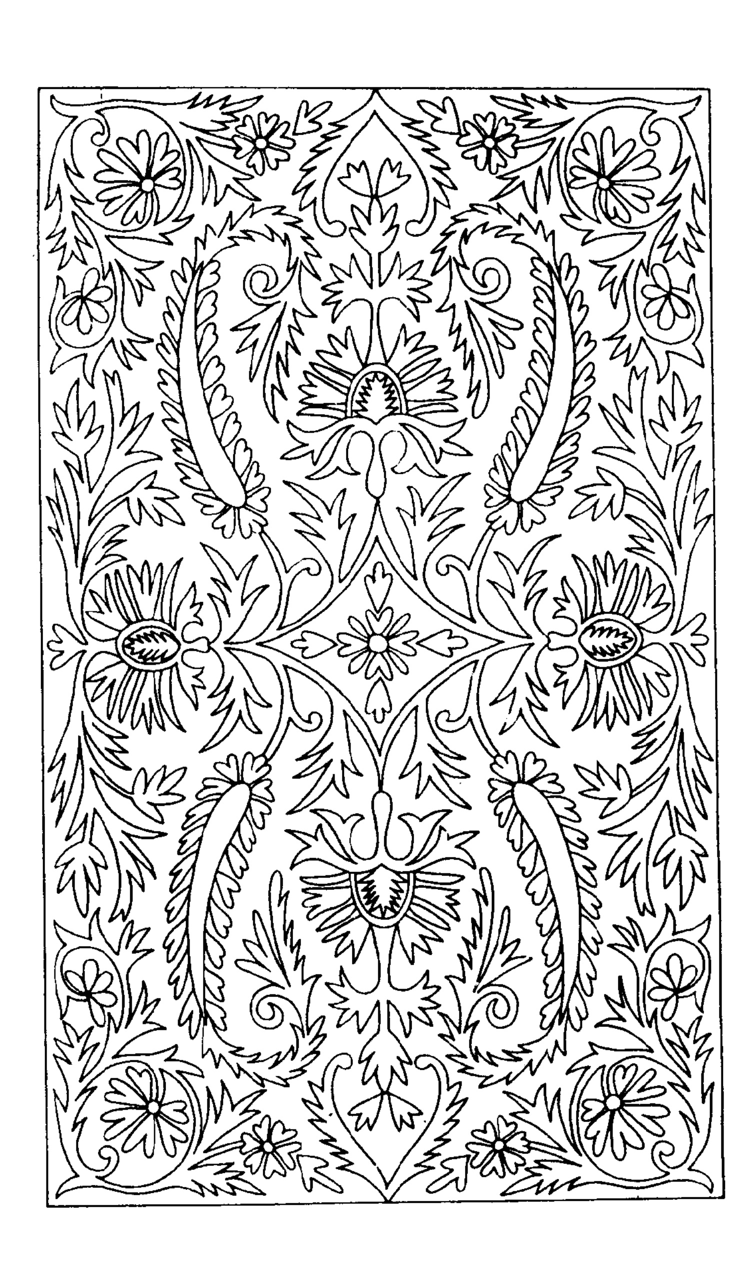
سىگاھ

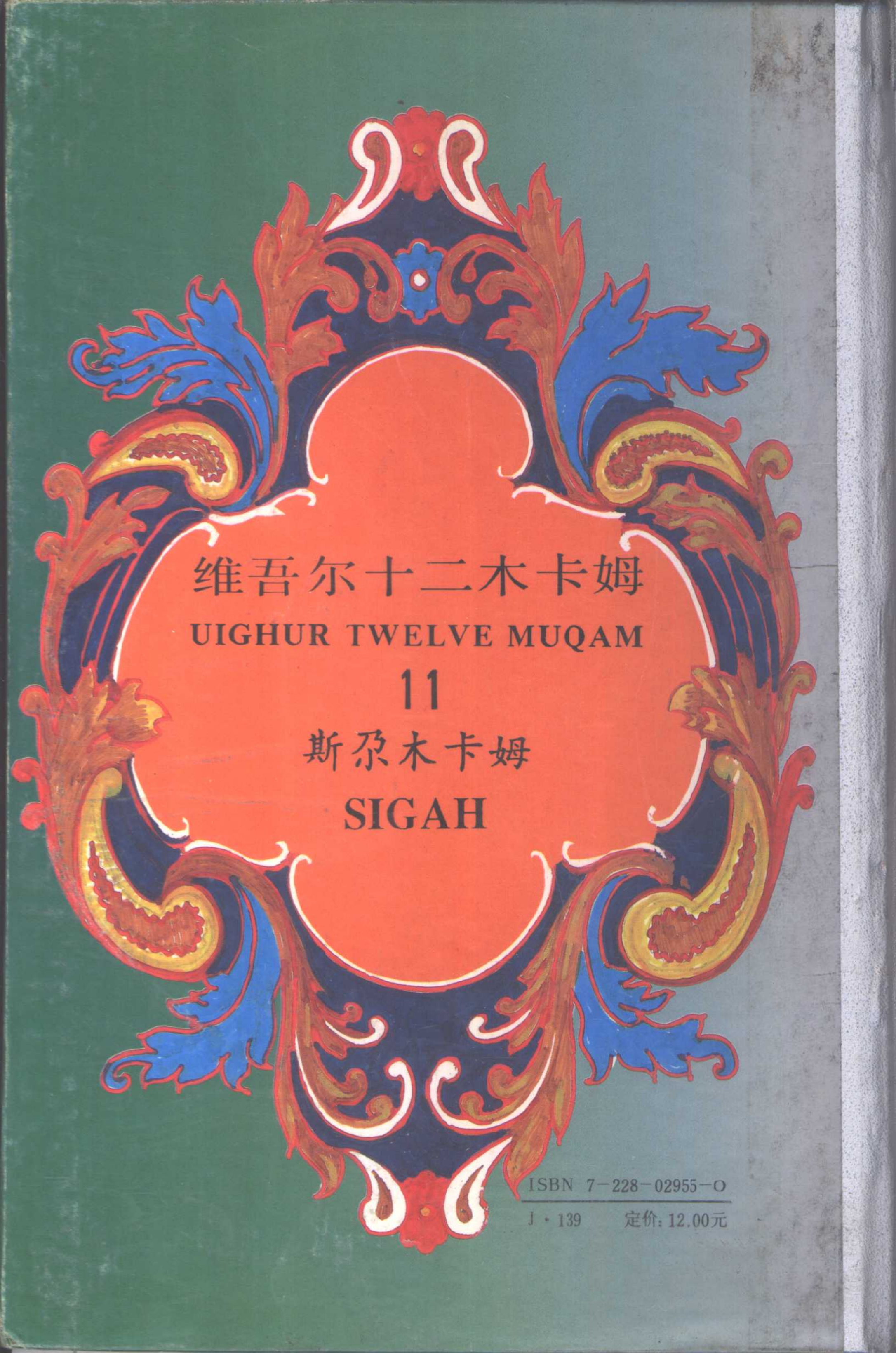
شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئون ئىككى مۇقام تەتقىقات ئىلمىي
جەمئىيىتى بىلەن مەدەنىيەت نازارىتى نەشرگە تەييارلىدى

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى ۋە تارقاتتى
(ئۈرۈمچى جيەنجۇڭ كوچىسى 54 № پوچتا نومۇرى : 830001)
نوتىسى بېيجىڭ ھازىرقى زامان سەنئەت تەرەققىيات قۇرۇلۇش
شىركىتىدە تىزىلدى
تېكستى شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى كومپيۇتېر ئىشخانىسىدا تىزىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى : 1168×850 م م 32 / 1 باسما تاۋىقى : 4.5 قىستۇرما ۋارىقى : 8
1993 - يىل 12 - ئاي 1 - نەشرى
1994 - يىل 4 - ئاي 1 - بېسىلىشى
تىراژى : 1800 — 1
ISBN7 — 228 — 02955 — O/J • 139
باھاسى : 12.00 يۈەن

ISBN 7-228-02955-O
J・139 定价：12.00元

[General Information]
书名=维吾尔十二木卡姆　维、汉文　斯尕木卡姆　第十一木卡姆
作者=新疆维吾尔自治区十二木卡姆研究学会，新疆维吾尔自治区文化厅编
页数=117
SS号=10964314
DX号=
出版日期=1993.12
出版社=乌鲁木齐新疆人民出版社